

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา

เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

PEOPLE'S PARTICIPATION IN LOCAL COMMUNITY PLANNING PROCESS :

A CASE STUDY OF SAEN TUNG SUB-DISTRICT MUNICIPALITY,

KHAO SAMING DISTRICT, TRAT PROVINCE

ภาคินพนธ์

ของ

วนิดา วัชนุชา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มีนาคม 2558

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา

เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

PEOPLE'S PARTICIPATION IN LOCAL COMMUNITY PLANNING PROCESS :

A CASE STUDY OF SAEN TUNG SUB-DISTRICT MUNICIPALITY,

KHAO SAMING DISTRICT, TRAT PROVINCE

ภาคินพนธ์

ของ

วนิดา วัชนุชา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มีนาคม 2558

ใบรับรองภาคินิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น :

กรณีศึกษา เทศบาลตำบลแสนตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

People's Participation in Local Community Planning Process : A Case Study of Saen Tung
Sub-district Municipality, Khao Saming District, Trat Province

วนิดา วัชรูษา

คณะกรรมการสอบภาคินิพนธ์

..... ประธานสอบภาคินิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยชนัด ประดิษฐ์ศิลป์)

..... ประธานที่ปรึกษาภาคินิพนธ์
(ดร. นักรบ เถียรดำ)

..... กรรมการที่ปรึกษาภาคินิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยชนัด ประดิษฐ์ศิลป์)

..... กรรมการสอบภาคินิพนธ์
(ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยชนัด ประดิษฐ์ศิลป์)

วันที่ 31 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2558

วนิดา วัชฺฐา. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด. ภาคนิพนธ์ ปร.ม. (การปกครองท้องถิ่น). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

รองศาสตราจารย์ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ปร.ด. (รัฐศาสตร์)

ประธานกรรมการ

นักรบ เถียรอำ ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสำรวจประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยใช้ขนาดตัวอย่าง 341 คน และเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน นอกจากนั้นจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ข้อค้นพบจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนค่อนข้างน้อยในภาพรวม โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็นกิจกรรม 2 กลุ่ม คือ การมีส่วนร่วมปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ นอกจากนี้ยังค้นพบอีกว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนได้แก่ บทบาทของผู้นำ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน การวางแผนชุมชน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Wanida Watchanucha. (2015). **People's Participation in Local Community Planning Process : A Case Study of Saen Tung Sub-district Municipality, Khao Saming District, Trat Province.** Independent Study. M.P.A. (Local Government). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Advisory Committee

Associate Professor Chaicon Praditsil Ph.D. (Political Science)	Chairman
Nakrob Tianam D.P.A. (Public Administration)	Member

Abstract

The objectives of this research were to study the levels and factors that affected the people's participation in the planning process in Saen Tung Sub-district Municipality, Khao Saming District, Trat. The research employed the mixed methods of both quantitative and qualitative approaches in which included conducting a survey of the number of persons with electoral votes in Saen Tung Sub-district Municipality, Khao Saming District, Trat which had a sample of 341 individuals and the research also employed a two-stage random sampling method. Additionally, an in-depth interview and participatory observation methods were also used in this research. The study had found that there was a small number of individual participation in the planning process in overall. The participation had been separated into 2 groups, the moderate level and the low level. The people participated in the existing problems at the moderate level whereas they did at a low level in decision making and taking part in operations. It also was found that the factor that affected the people's participation in the planning process was the leader's role.

Keywords : People Participation, Community Planning

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดีโดยได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธานที่ปรึกษากาคนิพนธ์ ดร.นักรบเถียรอำ กรรมการที่ปรึกษากาคนิพนธ์ และ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กรรมการสอบภาคนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาตรวจสอบแก้ไขและข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณเทศบาลตำบลแสนตุง นายกเทศมนตรีตำบลแสนตุง ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บข้อมูลในพื้นที่ หัวหน้ากองวิชาการและแผนงานเทศบาลตำบลแสนตุง และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้เข้าร่วมเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ตลอดจนประชาชนในชุมชนเทศบาลตำบลแสนตุง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์ผู้สอน และผู้ที่ให้การสนับสนุน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีทุกท่านที่ได้ให้ความสะดวกในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างดียิ่งจนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากภาคนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแด่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

วนิดา วัชรนุชา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตการศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
สมมุติฐานในการวิจัย	8
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	10
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา	10
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน	16
ทฤษฎีและแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา..	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
การวิจัยเชิงสำรวจ	31
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	34
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	36
การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	38
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	39
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	65
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	65
สรุปผลการวิจัย.....	65
การอภิปรายผลการวิจัย.....	66
ข้อเสนอแนะ.....	69
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	76
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	77
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	79
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	87
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	92

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงขั้นตอน วิธีการและลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วม	14
2 แสดงจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง	32
3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามชุมชน	33
4 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	43
5 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	43
6 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษา	44
7 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ	44
8 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	45
9 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาอยู่อาศัย	45
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด.....	46
11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา	47
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	48
13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	49
14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด ด้านการมีส่วนร่วม	50
15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราดจากผลประโยชน์การเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน	51

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด จากอุดมการณ์รักท้องถิ่น	52
17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด จากบทบาทของผู้นำ	53
18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด จากบทบาทของเครือข่ายชุมชน	54
19 ผลการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรกำหนด	56

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวความคิดในการศึกษา	8
2 แผนภูมิ กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของฟูลเมอร์	10
3 แผนภูมิ กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของบริกเนอร์ และ โคฟ	21
4 กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของปกรณั ปรียากร	22
5 กระบวนการวางแผน	23
6 บทบาทผู้นำเชิงอุปถัมภ์.....	67

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ประเทศที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยโดยมีวิวัฒนาการมาโดยตลอดจนกระทั่งถึงการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2550 ซึ่งได้มีแนวทางกำหนดให้ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองซึ่งมีความสำคัญต่อการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่น ที่จะตอบสนองปัญหาความเป็นอยู่และใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นและส่วนภูมิภาคได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระดับที่สำคัญคือการบริหารราชการแผ่นดินก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2475 ได้มีวิวัฒนาการที่สำคัญ จากรัชกาลที่ 5 ได้วางรากฐานราชการแผ่นดินไว้ จนกระทั่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแห่งสยามพุทธศักราช 2476 โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วน คือ ราชการบริหารส่วนกลาง คือ หลักการรวมอำนาจการปกครอง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค คือ หลักการแบ่งอำนาจการปกครอง ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น คือ หลักการกระจายอำนาจการปกครอง

การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการกระจายอำนาจที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการใช้อำนาจอธิปไตยที่หลากหลายไปยังชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนชุมชนเหล่านั้นปกครองและดูแลกันเองในขอบเขตพื้นที่และในภารกิจที่กำหนด ซึ่งถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเองและเลือกตัวแทนเข้าไปบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ตามที่ประชาชนกำหนดและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมทางการเมืองทุกขั้นตอน และถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนแต่ละกลุ่มที่จะเข้ามาทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการปกครองท้องถิ่น เพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลกลางใช้อำนาจมากเกินไป ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นดูแลจัดการปัญหาในระดับท้องถิ่น จึงมีประโยชน์สำคัญอย่างน้อย 5 ด้าน คือ ด้านแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง ด้านทำให้ปัญหาของแต่ละท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้านส่งเสริมให้คนในแต่ละท้องถิ่นได้แสดงความสามารถพัฒนาตนเอง ในการดูแลรับผิดชอบท้องถิ่นของตน ด้านพื้นฐานสำคัญของคนในท้องถิ่นในการก้าวขึ้นไปดูแลแก้ไขปัญหาในระดับชาติ ด้านส่งเสริมความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและทั้งประเทศ เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขสังคมมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพและมีบทบาทในการจัดการดูแลสังคมของตนเอง

การเปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ได้ดูแลบ้านเมืองของตนเอง จัดการแก้ไขปัญหาบ้านเมืองของเขาเองในเชิงปรัชญาที่เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับหลักการของแนวคิดที่เรียกว่า บริบททางสังคม (Social Context) ที่มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมตัวเขา คนที่อยู่ห่างไกลจากท้องถิ่นหนึ่งย่อมไม่สามารถเข้าใจถึงท้องถิ่นนั้นได้ดีเท่ากับคนในท้องถิ่นเอง การผลักดันให้คนในท้องถิ่นของตนเองสนใจและรับรู้ปัญหาของตน รู้สึกรับผิดชอบห่วงใยและห่วงหาเหินท้องถิ่นของตนเองย่อมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ท้องถิ่นนั้นมีคนดูแลรักษาตลอดไป คนที่เห็นด้วยกับการกระจายอำนาจคือคนที่เห็นว่าการจัดระบบบริหารบ้านเมืองเสียใหม่ให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นถึงจำเป็นต่อสังคม จะทำให้สังคมไทยเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าในระยะยาว

ปัจจุบันประเทศไทยมีท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลทั้งสิ้น 2,266 แห่ง โดยแบ่งเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ซึ่งเป็นองค์กรภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ให้บริการประชาชนในท้องถิ่นของตนตามกฎหมาย ซึ่งถือเป็นการปกครองที่มีความใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และนับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บทบาทอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเทศบาล ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก เนื่องจากรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่เทศบาล โดยกำหนดกรอบความเป็นอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน และความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง ตามความพร้อมของท้องถิ่น เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี. ออนไลน์ : 2555)

จากการที่เทศบาลเป็นการปกครองท้องถิ่นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และเป็นส่วนราชการที่ใกล้ชิดกับประชาชนมาก อยู่ในสภาพผสมผสานของลักษณะความเป็นเมืองกับชนบทรวมอยู่ด้วยกัน ประชาชนจึงอยู่รวมกันอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ ฐานะ รายได้ ความเป็นอยู่ สภาพแตกต่างกันดังกล่าวจึงมีผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของเทศบาลเป็นอย่างมาก และยิ่งเทศบาลของไทยซึ่งเรียกได้ว่ากำลังพัฒนาจะต้องประสบปัญหาที่ต้องให้บริการประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้ง ๆ ที่มีภาระมากแต่ยังประสบปัญหาอื่นตามมาอีก เช่น การไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ขาดการประสานงานหรือการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ ปัญหารายได้ไม่พอกับรายจ่าย ดังนั้นปัญหาดังกล่าวจึงต้องหาทางออกโดยการกำหนดนโยบายและวางแผนที่ดี การดำเนินงานจะบรรลุผลสำเร็จได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนด้วย โดยส่วนหนึ่งเทศบาลเป็นผู้ดำเนินการให้ และอีกส่วนหนึ่งเป็นหน้าที่ของชุมชนที่ควรจะต้องดำเนินการได้ด้วยตนเอง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการเชิงพื้นที่ในมิติใหม่ ด้วยการปรับโครงสร้างแผนพัฒนาชนบทและเมืองให้เข้าสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดย

อาศัยหลักการสำคัญ คือยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสู่เศรษฐกิจแบบพอเพียง ฟังตนเอง ภายใต้อำนาจการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน โดยมีกลไกที่สำคัญ คือการสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งสาเหตุที่ต้องมีการจัดทำแผนชุมชนก็เนื่องจากการไม่ประสบความสำเร็จของกลไกการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนในรูปแบบเดิมของภาครัฐ เช่น มาตรการการแก้ไข ปัญหาไม่ได้ตอบสนองความต้องการของชุมชน การวางแผนสั่งการจากบนลงล่างจึงทำให้ขาด การมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ และยังสร้างนิสัยการรอรับความช่วยเหลือต่าง ๆ จากภาครัฐ ให้กับประชาชน เป็นต้น

แผนชุมชนเป็นมาตรการหนึ่งในการตอบสนองความต้องการของชุมชนและเป็น กระบวนการเรียนรู้และการจัดการตนเองของคนในชุมชนท้องถิ่น ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคน ในชุมชน ร่วมกันกำหนดอนาคตของชุมชนโดยใช้ข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลชุมชน ศักยภาพชุมชน และ การเปลี่ยนแปลง ทำความรู้จักตนเอง รู้จักชุมชน และรู้จักโลกภายนอก จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล นำไปสู่การปรับวิถีคิด พฤติกรรม และร่วมกันกำหนดเส้นทางชีวิตของตนเองและชุมชน การพึ่งพา ซึ่งกันและกันบนฐานศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นแผนชุมชนจึงก่อให้เกิดแนวทาง กิจกรรมการพัฒนา ที่เกิดจากการที่คนในชุมชนมารวมตัวกัน ร่วมกันคิด โดยมีการหาข้อมูล ความรู้ และสร้างกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา โดยผ่านกระบวนการประชาคม แผนชุมชนที่เกิดจาก กระบวนการประชาคมจะต้องมีการเชื่อมประสานการแก้ไขปัญหากับแผนขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำปัญหาความต้องการ จากแผนชุมชนที่เกินศักยภาพของชุมชนที่จะดำเนินการได้มาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น และให้นำ ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากแผนชุมชนมากำหนดแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (ณัฐธยาน์ สุขวงศ์, 2553 : 3)

แผนชุมชน คือ แผนที่กำหนดอนาคตและทิศทางของการพัฒนาชุมชนที่เกิดจากการ จัดการและกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนซึ่งร่วมกันคิดและร่วมกันกำหนดกิจกรรมขึ้นมาเอง โดยเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นแผนที่เกิดจากกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้ร่วมกันสำรวจข้อมูล วิเคราะห์ ปัญหา แนวทางแก้ไข และพัฒนาร่วมกันด้วยความสมัครใจ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน หรือท้องถิ่นของตนเองให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึด หลักการพึ่งตนเองลดการพึ่งพิงจากภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่าแผนชุมชนเป็นของชุมชน ดำเนินการ

โดยชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง ซึ่งแตกต่างจากแผนที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อจัดสรรงบประมาณเป็นหลัก เช่น แผนพัฒนาสามปีซึ่งเป็นแผนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือท้องถิ่นใช้การวางแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยนำโครงการ กิจกรรมจากแผนพัฒนาสามปีในปีที่จะจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีไปจัดทำงบประมาณ จากหลักการของแผนชุมชนข้างต้น มีหลักการเพื่อตอบสนองที่ดี และได้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีการจัดทำแผนชุมชนแล้วแต่ยังขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากยังไม่มีมีการบริหารจัดการที่ดี ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจว่าการจัดทำแผนชุมชนเป็นเรื่องของผู้นำที่อาสาเสนอตัวเข้ามาเพื่อรับใช้ประชาชน หรือหน่วยงานพัฒนาต่าง ๆ มีหน้าที่ต้องทำและแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนให้กับประชาชนในทุก ๆ ด้าน

สรุปในภาพรวมก็คือ แผนชุมชนที่จัดทำขึ้นยังไม่เกิดจากการบริหารจัดการและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยสมาชิกร่วมกันคิด ร่วมกันค้นหา เรียนรู้ ร่วมกันกำหนดกิจกรรมพร้อมทั้งดำเนินการตามแผนที่คิดขึ้นมา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่นอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน เป็นเพียงหน่วยงานที่คอยให้การสนับสนุนให้กับชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทรัพยากรอื่น ๆ เพราะเป้าหมายของการจัดทำแผนชุมชนอยู่ที่การทำให้สมาชิกที่มีอยู่อย่างหลากหลายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มคิดทำแผน การลงมือปฏิบัติ ไปจนครบกระบวนการต่อเนื่องตลอดไป ตามหลักการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์”

ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุ้ง ก็ได้จัดทำแผนชุมชนและประสบกับสภาวะการเดียวกับข้างต้น กล่าวคือ ขาดการมีส่วนร่วม คิดว่าเป็นเรื่องของนักการเมืองท้องถิ่น และประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญกับแผนชุมชนมากนัก จะสังเกตได้จากเทศบาลขอความร่วมมือให้มาศึกษาโดยไม่รู้ว่าต้องมาทำอะไรหรือแผนอะไร เทศบาลตำบลแสนตุ้ง ได้จัดตั้งชุมชนย่อยเพื่อการพัฒนาเทศบาลในการส่งเสริมสนับสนุนองค์กรชุมชนและประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนชุมชนในยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ด้วยกัน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย และด้านการจัดการ

ดังนั้น จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงอยากศึกษาว่าในภาพรวมอย่างเป็นระบบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด และจะมีแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นกับเทศบาลตำบลแสนตุ้งได้อย่างไร เพื่อข้อมูลที่ได้จะใช้ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค การทำงานส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรชุมชน และประชาชนในการ

พัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการวางแผนชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
2. ผลการศึกษาวิจัยจะเป็นแนวทางในกระบวนการวางแผนชุมชนที่มีประสิทธิภาพต่อไป
3. ผลการศึกษาวิจัยจะทำให้คณะกรรมการชุมชนและประชาชนได้ตระหนักเห็นความสำคัญ of กระบวนการวางแผนชุมชน

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา

ในการศึกษารั้งนี้ จะทำการศึกษาจาก แผนชุมชนของเทศบาลตำบลแสนตุง ปี 2556 โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2555 ถึง วันที่ 31 มีนาคม 2555 เนื่องจากเป็นห้วงระยะเวลาในการส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลตำบลแสนตุง

2. ขอบเขตในด้านประชากร

ศึกษาจากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จำนวน 3 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านแสนตุง (หมู่ 1) ชุมชนบ้านอุดมสุข (หมู่ 5) ชุมชนบ้านท่าจอด (หมู่ 7)

3. ขอบเขตในด้านเนื้อหา

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนของเทศบาลตำบลแสนตุง จะพิจารณาเฉพาะขั้นการนำเสนอปัญหา การตัดสินใจและการดำเนินงาน เนื่องจากเทศบาลตำบลแสนตุงยังไม่ได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ตามทฤษฎีของนอร์แมน และออฟฮอฟ นั้น ผู้วิจัยได้จัดให้เป็น

ตัวแปรต้น เนื่องจากสอดคล้องกับสถานการณ์ของชุมชนในสถานะที่เป็นเหตุปัจจัยมากกว่าจะเป็นตัวแปรตามที่เป็นผล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในรายการกิจกรรมเพียง 3 ด้าน คือ

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาในด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เนื่องจากประสบการณ์ในการทำงานที่เทศบาลตำบลแสนตุงที่ผ่านมา และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม พบว่าแผนชุมชนเป็นแผนที่ไม่ได้เกิดจากการร่วมคิด ร่วมวางแผนของประชาชนในกระบวนการวางแผนอย่างแท้จริง ประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญและมองว่าการจัดทำแผนชุมชนเป็นเรื่องของผู้นำที่อาสาเสนอตัวเข้ามาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนในทุก ๆ ด้าน และจะเข้ามามีส่วนร่วมก็ต่อเมื่อถ้าประชาชนทราบว่าเทศบาลมีของรางวัลหรือค่าตอบแทนในการมาประชุม ประชาชนจะมากันมากกว่าปกติที่เคยมาประชุม และจะอยู่ร่วมจนเสร็จสิ้นขั้นตอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ตระหนักรู้ รับรู้ มีโอกาสเข้ามาแสดงบทบาท ทักษะ และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาชุมชนของตนเองในพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ในการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

2. แผนชุมชน หมายถึง แผนงาน โครงการที่เกิดจากกระบวนการ การบริหารจัดการ การเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยสมาชิกร่วมคิด ร่วมกันค้นหา เรียนรู้ ร่วมกันกำหนดกิจกรรม แผนงาน โครงการ พร้อมทั้งดำเนินการตามแผนที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติ ไปสู่การพัฒนา และสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

3. อุดมการณ์ หมายถึง ความเชื่อ เจตคติ ที่มีอิทธิพลเป็นตัวชักนำและกำหนดทิศทาง ในความคิดของประชาชนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

4. ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่เป็นสมาชิกของชุมชน ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำชุมชนและแก้ไขปัญหาของชุมชน เป็นผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ในพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

5. บทบาทของเครือข่ายชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนเป็นหุ้นส่วนและทำงานร่วมกับเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

6. การรับรู้ หมายถึง การที่ประชาชนได้ทราบหรือได้รู้ในเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของเทศบาลตำบลแสนตุง จากสื่อมวลชน จากสื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ รวมทั้งการรับรู้จากการตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

7. ข่าวสาร หมายถึง ข่าวสาร ข้อมูล ที่จัดไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร รายงาน หนังสือ ทัศนียภาพ การบันทึกโดยคอมพิวเตอร์ ของเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

8. ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร หมายถึง วิธีการที่ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินงานต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

9. ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม หมายถึง การได้รับโอกาสในการบริการที่ดี ส่งผลให้ประชาชนมีความสามัคคี สภาพแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ตรงกับสภาพปัญหา

10. การมีอุดมการณ์รักท้องถิ่น หมายถึง ข้อตกลงร่วมกันของชุมชน เพื่อพัฒนาบ้านเกิดของตนที่ตนในชุมชนถือปฏิบัติร่วมกัน

11. บทบาทของผู้นำ หมายถึง ประชาชนปฏิบัติตามแบบอย่างของผู้นำและเชื่อในผลงานของผู้นำ

12. บทบาทของเครือข่ายชุมชน หมายถึง ประชาชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างเครือข่ายชุมชน ร่วมกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคโดยเครือข่ายชุมชน

13. การรับรู้ข่าวสารท้องถิ่น หมายถึง ประชาชนได้รับรู้ในเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารในท้องถิ่น

14. การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา หมายถึง การที่ประชาชนหรือตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา

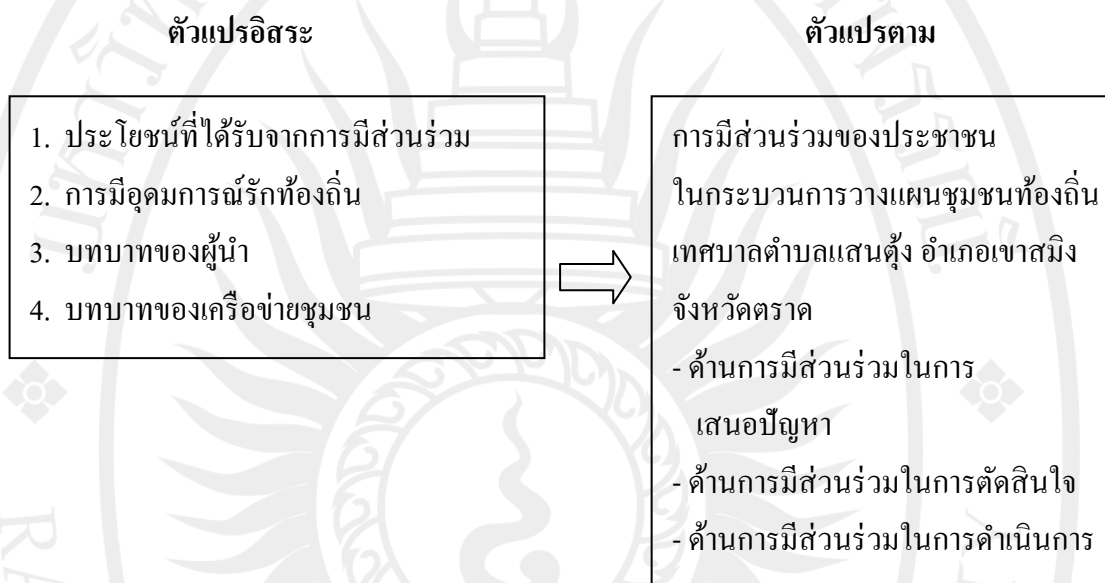
15. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนหรือตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

16. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การที่ประชาชนหรือตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสร้างกรอบการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น :

กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยอาศัยกรอบแนวคิดของจอห์น และนอร์แมน (John and Norman, 1980 : 134 ; อ้างถึงใน ชาคิต ไทยประดิษฐ์, 2548 : 18-19) และกรอบแนวคิดของ โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen and Uphoff, 1979 : 49 ; อ้างถึงใน อนุวงศ์ ชาบุตร, 2543 : 12)

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวความคิดในการศึกษา

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
2. อุดมการณ์รักท้องถิ่นมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
3. บทบาทของผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
4. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
5. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอปัญหาในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

6. อุดมการณ์รักท้องถิ่นมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอปัญหา
ในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
7. บทบาทของผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอปัญหาในกระบวนการ
วางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
8. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอ
ปัญหาในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
9. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วม
ในการตัดสินใจของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
10. อุดมการณ์รักท้องถิ่นมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน
ในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
11. บทบาทของผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในกระบวนการ
วางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
12. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน
ในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
13. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วม
ในการดำเนินการของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
14. อุดมการณ์รักท้องถิ่นมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชน
ในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
15. บทบาทของผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชนในกระบวนการ
วางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี
16. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชน
ในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น” กรณีศึกษา เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด” นี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.1 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน
2. ทฤษฎีและแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

จากการสำรวจแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งที่เขียนโดยนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทย (กุนจันทร์ สิงห์สุ. 2535 : 21 ; อकिन รพีพัฒน์. 2527 : 17 ; ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527 : 33 ; ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. 2527 : 19 ; ฉลาดชาย รมิตานนท์. 2527 : 12 ; เจริญศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527 : 9 ; มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และอดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2538 : 11) การสำรวจพบว่านักวิชาการดังกล่าวบางคนให้ความหมายการมีส่วนร่วมที่กว้างเกินไปหรือไม่ก็แคบเกินไป เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความหมายกว้างเกินไปนั้น จะครอบคลุมทั้งการพัฒนาทางการเมืองการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาในระดับนานาชาติ ในระดับท้องถิ่น ในระดับชุมชนส่วนความหมายที่แคบเกินไปของการมีส่วนร่วมนั้นมักจะระบุว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

กูเลท (Denis Goulet. 1989 : 32 ; อ้างถึงใน ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ . 2549 : 9-51) ได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมออกมาได้หลายรูปแบบตามเกณฑ์ของการแบ่งโดยอาศัยความหมายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาว่าหมายถึง ความพยายามร่วมกันของกลุ่มและขบวนการทางสังคมเพื่อเพิ่มบทบาทอำนาจการควบคุมทรัพยากรและสถาบันที่ครอบงำในสังคม ดังนี้คือ

1. การแบ่งประเภทการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นเป้าหมาย (Goal) หรือวิธีการ (Means)

ในภาคปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมมักถูกมองว่าเป็นวิธีการมากกว่าเป้าหมายก็มองว่าการมีส่วนร่วมของกระบวนการที่นำไปสู่การตัดสินใจหรือปฏิบัติการที่ดีขึ้น ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งมองว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นเรื่องของเป้าหมายเป็นสำคัญโดยลดความสำคัญของเรื่องการมีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมลงไปและเน้นการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ทัศนะเห็นว่าต้องมองการมีส่วนร่วมว่ามีทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งด้านที่เป็นเป้าหมายและด้านที่เป็นวิธีการเนื่องจากเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับประเทศกำลังพัฒนา ส่วนใหญ่ซึ่งมองว่าการมีส่วนร่วมนั้นมีคุณค่าของตัวเองในฐานะที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนารวมถึงสามารถนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการพัฒนาได้เช่นเดียวกัน

2. การแบ่งประเภทการมีส่วนร่วมตามขอบเขตของกิจกรรม

ขอบเขตของการมีส่วนร่วมจะมีผลต่อการพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนั้นเราจึงสามารถแบ่งการมีส่วนร่วมตามขอบเขตของกิจกรรมได้ ขอบเขตที่เล็กที่สุดก็คือการมีส่วนร่วมในเรื่องภายในครอบครัว ซึ่งสามีภรรยาและลูก ๆ สามารถมีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจได้ในบางระดับ ขอบเขตในระดับที่กว้างขึ้นเป็นการมีส่วนร่วมในระดับภาคส่วน (Sector) เช่น ครูบาอาจารย์เข้ามามีบทบาทในการปรับปรุงหลักสูตรของวิทยาลัย ขอบเขตทางสังคมถือว่าเป็นขอบเขตของการมีส่วนร่วมที่กว้างที่สุด เช่น รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุง ได้ระดมมวลชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมด้านต่าง ๆ ได้แก่ การรณรงค์ทางการเมือง โครงการส่งเสริมสุขภาพ การศึกษา การใช้แรงงานรวมหมู่และการให้การศึกษาอุดมการณ์ทางการเมือง

3. การแบ่งประเภทการมีส่วนร่วมตามผู้ริเริ่มเคลื่อนไหว

ในการริเริ่มให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจถูกกระตุ้นโดยผู้กระทำการ (Actor) 3 กลุ่มด้วยกันคือ การมีส่วนร่วมโดยริเริ่มจากเบื้องบน (Front Above) คือ ผู้มีอำนาจหรือผู้เชี่ยวชาญ การมีส่วนร่วมจากเบื้องบน กลุ่มชนชั้นนำต่าง ๆ ได้ริเริ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนเนื่องจากมีเจตนาที่จะสรรหามาตรการในการควบคุมกระบวนการและกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้กลุ่มชนชั้นนำสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของตนได้

การมีส่วนร่วมโดยริเริ่มจากประชาชนเบื้องล่าง (Front Below) การมีส่วนร่วมจากเบื้องล่างมักจะเกิดขึ้นในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์และประชาชนต้องการตอบโต้การคุกคามอัตลักษณ์ ความอยู่รอดหรือคุณค่าของชุมชน ดังนั้นโดยทั่วไปพบว่าประชาชนระดับล่าง ซึ่งปกติจะเป็นกลุ่มที่เลื่อมใสและมีการระดมพลเพื่อชุมนุมประท้วงโดยไม่มีการจัดตั้งเนื่องจากไม่มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมจากประชาชนเบื้องล่างยังครอบคลุมถึงการริเริ่มโดยประชาชนที่มี

เจตจำนงและมีการจัดตั้งอย่างดีด้วย เนื่องจากชุมชนที่มีความเดือดร้อนหรือมีความต้องการพัฒนานั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเพื่อหวังให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ สำหรับชุมชนมากขึ้น

การมีส่วนร่วมโดยริเริ่มจากองค์กรภายนอก (Third Party) องค์กรภายนอกในที่นี้หมายถึงผู้นำการเปลี่ยนแปลงอันได้แก่ นักวิชาการ นักพัฒนาชุมชน ผู้เผยแพร่ศาสนาและนักเคลื่อนไหวสังคม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่มักมีอุดมการณ์การพัฒนาแบบพึ่งตัวเอง ดังนั้นจึงเห็นว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของตนเป็นการปลุกให้ประชาชนใช้ความสามารถของตนในการตัดสินใจและดำเนินการพัฒนา อย่างไรก็ตามการริเริ่มโดยองค์กรภายนอกนี้มีการแตกต่างจากการริเริ่มจากเบื้องบน ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหรือชนชั้นนำอื่น ๆ เนื่องจากองค์กรภายนอกมีวัตถุประสงค์ริเริ่มการมีส่วนร่วมเช่นเดียวกับการริเริ่มจากระดับล่าง กล่าวคือองค์กรภายนอกนั้นมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนผู้ไร้อำนาจเพื่อสามารถเรียกร้องทรัพยากรให้กับตนเองได้ นอกจากนี้ องค์กรภายนอกเหล่านี้มักจะไม่นิยมการปลุกกระดมมวลชนแต่มุ่งการจัดตั้งองค์กรชุมชนมากกว่าเนื่องจากการปลุกกระดมมวลชนนั้นมักจะใช้ได้ผลในกรณีที่เป็นปัญหาเร่งด่วนเฉพาะหน้า แต่การจัดตั้งชุมชนเป็นการเคลื่อนไหวในระยะยาวเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและสร้างความสามัคคีให้แก่ภาคประชาชนโดยมุ่งปลุกสำนึกให้ประชาชนชนชั้นล่างตระหนักถึงความเข้มแข็งของตนเอง การที่ประชาชนได้ตระหนักถึงความเข้มแข็งของตนเอง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดในทัศนะขององค์กรภายนอกดังกล่าวเป็นต้น เนื่องจากเป็นประโยชน์ต่อการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านความอยุติธรรมทางสังคมและยังช่วยให้ประชาชนเข้าใจถึงสถานการณ์ของตนเองอย่างลึกซึ้งรวมถึงนำไปสู่การพิจารณาโครงการทางเลือกอื่นทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

4. การแบ่งประเภทการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของกระบวนการ

กุนจันทร์ สิงห์สุ (2535 : 41-45) เป็นผู้เสนอการแบ่งประเภทการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในงานวิจัยนี้สามารถจำแนกประเภทการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ ร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลที่เกิดจากโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพหรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลก็ได้

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการพัฒนาที่พวกเขาดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอดของโครงการทั้งหมด

ในกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นเราสามารถแบ่งขั้นตอนตามช่วงเวลาที่มิจิจกรรมการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาถึงบทบาทของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนในการขับเคลื่อนกระบวนการขั้นตอนการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 7 ขั้นที่ต่อเนื่องกัน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาเบื้องต้น
2. การระบุทางเลือกในการแก้ไขปัญหา
3. การเลือกนโยบายมาปฏิบัติ
4. การจัดองค์กรเพื่อนำนโยบายมาปฏิบัติ
5. การกำหนดขั้นตอนในการนำนโยบายมาปฏิบัติ
6. การประเมินผลนโยบาย
7. การเปิดวิวาทะถึงคุณประโยชน์ของการมีส่วนร่วมต่อไปในอนาคต

ดังนั้น การแบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมจึงไม่ค่อยสอดคล้องกับสถานการณ์ของท้องถิ่นไทย อาจรวบขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการรวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งนี้การแจ้งข่าวดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ
2. การมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ การปรึกษาหารือเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการปรึกษาหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็น

และตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปเพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

3. การมีส่วนร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้น ได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจเหตุผลของกันและกัน การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบพบเห็นกันบ่อย คือ การประชุมในระดับชุมชน การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ การประชาสัมพันธ์

4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การตัดสินใจถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางปฏิบัตินั้นการที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ อาจดำเนินการโดยให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจ โอกาสที่ประชาชนจะมีบทบาทชี้นำการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้น ๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

นอกจากนี้ การระบุถึงวิธีการและลักษณะสำคัญในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมของเจมส์คีย์ ปิ่นทอง (2527 : 16) ได้สรุปมาเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อความเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมตามที่ได้แสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงขั้นตอน วิธีการและลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม	วิธีการมีส่วนร่วม	ลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วม
1. ร่วมให้ข้อมูล	- แถลงข่าว แผ่นพับ จดหมายข่าว - วิทยุ โทรทัศน์ สารวจความคิดเห็น - สื่อมวลชน คำร้องเรียน	- ข้อเรียกร้อง คำร้องเรียน - ให้ความรู้ วรรณคดี
2. ร่วมสื่อสารสองทาง	- สัมมนา กลุ่มศึกษา เสนวนา	- ชาวบ้านสามารถถามได้ตอบ และแย้งได้
3. ร่วมระดมทรัพยากร	- ออกแรงงาน ออกเงิน - ออกวัสดุต่าง ๆ	

ตาราง 1 (ต่อ)

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม	วิธีการมีส่วนร่วม	ลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วม
4. ร่วมปรึกษาหารือ การประชุม	- คณะกรรมการปรึกษาหารือ ร่วมประชาพิจารณ์	- ผลสรุปจากการประชุมจะ นำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อใช้ ประกอบการตัดสินใจต่อไป
5. ร่วมตัดสินใจ	- การเจรจาต่อรองร่วม กรรมการภาคีที่มีอำนาจ ตัดสินใจ	- มติของที่ประชุมมีผลผูกพัน ต่อการตัดสินใจ
6. ตัดสินใจเอง	- การจัดการตนเอง ประชามติ	- ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ ด้วยตนเอง

นอกจากการแบ่งประเภทการมีส่วนร่วมแล้วยังได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมกับอุดมการณ์การพัฒนาที่อยู่เบื้องหลังด้วย กล่าวคืออุดมการณ์การพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางจะสอดคล้องกับรูปแบบการมีส่วนร่วมจากประชาชนระดับล่าง เนื่องจากการพัฒนาดังกล่าวให้ความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนจน การสร้างงานการพึ่งตนเอง และการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในขณะที่อุดมการณ์การพัฒนาที่เน้นการสร้าง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากเบื้องบน ดังนั้นจำเป็นต้องใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมกำหนดโดยรัฐบาลเพื่อระดมประชาชนให้เข้ามาช่วยดำเนินกิจกรรมตามแผนที่รัฐบาลวางไว้ ในกระบวนการมีส่วนร่วมจากเบื้องบนนี้ประชาชนสามารถเข้ามากำหนดการมีส่วนร่วมได้เฉพาะในโครงการระดับ จุลภาค ถ้าการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวไม่ไปถูกคามกีดกันในระดับมหภาค ในแง่นี้เฟอร์นันโด เอนอิเก้ คาร์โดโซ ได้เตือนให้เห็นว่าผลประโยชน์ด้านเดียวจากโครงการเพื่อการพึ่งตนเอง ในท้องถิ่นอาจจะปกปิดการกดขี่ของรัฐบาลกลางหรือสถาบันของชนชั้นนำอื่น ๆ โดยมีเจตนาที่จะครอบงำการเมืองในระดับชาติ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนควรจะต้องเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางการเมืองในระดับกว้างด้วย

แสวง รัตนมงคลมาส (2543 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้สรุปถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยเชิงเงื่อนไขของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมจะมีลักษณะ 2 ด้านในเวลาเดียวกันคือ ด้านหนึ่งจะเปิดโอกาสให้คนบาง

กลุ่มเข้าไปมีบทบาทในนโยบาย แต่อีกด้านจะสร้างข้อจำกัดเชิงอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ปัจจัยภายใน เมื่อพิจารณาจากมิติเชิงแรงจูงใจของบุคคล การจะเข้าไปร่วมกิจกรรมใด ๆ จะต้องมีจุดร่วมในกรณีใดกรณีหนึ่งหรือทั้ง 3 กรณีข้างล่างซึ่งจะนำไปสู่การสร้างพันธมิตรในการมีส่วนร่วม คือ

2.1 จุดร่วมอุดมการณ์เดียวกัน (Common Ideology)

2.2 จุดร่วมในผลประโยชน์ (Common Interest)

2.3 จุดร่วมในตัวบุคคล (Personality)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน

กระบวนการวางแผนซึ่งจะมีผู้รู้นำเสนอหลากหลายกันไป แต่เมื่อพิจารณาถึงสาระแล้วจะพบว่า มีสาระอยู่เหมือนกัน จะแตกต่างกันที่การจำแนกขั้นตอนเท่านั้น ซึ่งมีนักวิชาการที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนดังต่อไปนี้

ทองอินทร์ วัชชีโสธร และจิตรีรัตน์ วิศาลเวทย์ (2537 : 40-41) ได้กำหนดการวางแผนทั้งหมด 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดขอบเขตของการวางแผน
2. ประมวลความต้องการ
3. ประเมินปัจจัยเกื้อและข้อจำกัด
4. กำหนดวัตถุประสงค์และลำดับเหตุการณ์
5. สร้างทางเลือก
6. วิเคราะห์เปรียบเทียบทางเลือก
7. กำหนดทางเลือก
8. กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและดำเนินการ
9. ประเมินการดำเนินงานและผลสัมฤทธิ์
10. ปรับการดำเนินการ

การดำเนินงานทั้ง 10 ขั้นตอน เชื่อมโยงด้วยระบบสารสนเทศ และแต่ละขั้นตอน มีความสัมพันธ์กันโดยตลอด

รูปแบบกระบวนการวางแผนของคณะผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลก (WHO and UNICEF. 1978 : 35) ได้แบ่งกระบวนการวางแผนออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. วิเคราะห์สถานภาพปัจจุบัน
2. ประเมินและจัดลำดับความสำคัญ

3. กระบวนการตัดสินใจบนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดด้านทรัพยากรกับ
แผนนโยบายโดยรวม การพัฒนาสังคมและการศึกษา

4. กระบวนการแปรลำดับความสำคัญของสถานการณ์ไปสู่ความเป็นไปได้สูงสุดของ
การจัดบริการในรูปแบบต่าง ๆ

5. การกำกับ ติดตามและประเมินผล

6. การปรับ กิจกรรมและการจัดบริการต่าง ๆ

ฟูลเมอร์ (Fulmer. 1974 : 157 - 173) ได้อธิบายถึงกระบวนการวางแผนไว้ 12 ขั้นตอน ไว้ดังนี้

1. การเลือกวัตถุประสงค์ (Choose Objectives) เนื่องจากวัตถุประสงค์เป็นจุดหมาย ปลายทาง
ของการวางแผน ถ้ามีจุดหมายปลายทางที่แน่นอนชัดเจน การกระทำหรือวิธีการกระทำอาจจะ
ยุ่งยากมีใช้น้อย ยกตัวอย่างคือ “ถ้าท่านไม่รู้ว่าคุณจะไปไหน ท่านก็ไม่อาจเลือกวิธีการและทิศทาง
ของการเดินทางได้อย่างถูกต้องเหมาะสม”

2. การสื่อสารวัตถุประสงค์ให้ผู้อื่นทราบ (Communicate Objectives) หมายความว่า
ผู้ร่วมงานในองค์การควรทราบวัตถุประสงค์ร่วมกันตั้งแต่วัตถุประสงค์ระดับสูงขององค์การ ลงไปถึง
วัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงาน และควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ด้วย

3. การกำหนดข้อสันนิษฐานหรือการพยากรณ์ (Forecasting) หมายถึง การประเมินหรือ
การคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคตซึ่งสามารถใช้วิธีการหลาย ๆ ประการ เช่น เทคนิคเดลฟาย
(Delphi Technique) การหาค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average) เป็นต้น

4. การสำรวจทรัพยากร (Survey Resources) เป็นการตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่า การทำให้
เกิดผลตามวัตถุประสงค์นั้นมีความเป็นไปได้เพียงใด มีทรัพยากรและปัจจัยอื่น ๆ ที่ จำเป็นในการทำงาน
ตามแผนให้สำเร็จเพียงใด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการวางแผนแบบสร้างวิมานในอากาศ โดยไม่มีปัจจัยที่
จะทำให้บรรลุผลสำเร็จได้

5. การกำหนดนโยบาย (Establish Policies) เป็นการกำหนดแนวทางในการตัดสินใจ
อย่างกว้าง ๆ สำหรับให้คนในองค์การยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงานร่วมกัน

6. การระบุทางเลือก (Identify Alternatives) หมายถึงระบุวิธีการหรือหนทางที่จะนำไป
ปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ อย่างน้อย 2 ทางเลือก และควรเป็นทางเลือกที่มีความเป็นไปได้

7. เปรียบเทียบทางเลือก (Compare Alternatives) เป็นการประเมินทางเลือกทั้งหลายที่มี
อยู่เพื่อดูความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และดูว่าจะเกิดผลกระทบอะไรบ้างถ้าเลือก
ทางเลือกนั้น

8. การเลือกแนวทางการกระทำ (Choose a Course of Action) เมื่อประเมินทางเลือกและเปรียบเทียบทางเลือกแล้ว จะต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ไม่ควรลังเลให้เสียเวลาถ้าไม่จำเป็น

9. การสร้างแนวปฏิบัติและกฎเกณฑ์ (Create Procedures and Rules) เป็นการเขียนรายละเอียดของการกระทำโดยมีนโยบายเป็นกรอบ บอกถึงขั้นตอนการกระทำเป็นลำดับที่ละขั้นตอนตั้งแต่ต้น ไปจนจบเป็นกระบวนการ

10. การกำหนดงบประมาณ (Establish Budgets) งบประมาณถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งต้องระบุลักษณะของงบประมาณให้ชัดเจน โดยเขียนเป็นแผนทางการเงินหรือแผนงบประมาณ

11. การกำหนดตารางเวลา (Establish Time Tables) เป็นการกำหนดตารางเวลาในการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคนิคการวางแผนและการควบคุมงาน เช่น Gantt Chart, PERT, CPM เป็นต้น

12. การตัดสินใจเรื่องมาตรฐาน (Decide on Standard) มีการกำหนดมาตรฐานเพื่อวัดการปฏิบัติงานตามแผน เมื่อมีแผนแล้วก็ต้องมีการควบคุมให้ปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้าย

กระบวนการหรือขั้นตอนการวางแผนตามแนวคิดของฟูลเมอร์ อาจเขียนเป็นขั้นตอนให้เห็นชัดเจนดังแผนภูมิ

แผนภูมิ กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของฟูลเมอร์

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิ กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของฟูลเมอร์

ที่มา : ฟูลเมอร์ (Fulmer. 1974 : 173)

วิเคราะห์กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของฟูลเมอร์ จะเห็นว่ามี 12 ขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 การเลือกวัตถุประสงค์ จนกระทั่งถึงขั้นตอนที่ 12 การตัดสินใจเรื่องมาตรฐาน ซึ่งเน้นการวางแผนในขั้นตอนการจัดทำแผน (Planning Formulation) เท่านั้น ยังมีได้กล่าวถึงการดำเนินงานตามแผนหรือการประเมินผลแผน

บริกเนอร์ และ โคพ (Brickner and Cope. 1977 : 28 - 32) ได้กล่าวถึงกระบวนการวางแผนไว้ดังนี้

1. การสร้างสมมุติฐานเกี่ยวกับอนาคต นักวางแผนจะต้องพิจารณาอย่างลึกซึ้งซึ่งต้องวิเคราะห์ถึงความพร้อมขององค์กร ต้องคำนึงถึงปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในขององค์กร เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนต่อไป
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ หลังจากได้พิจารณาข้อมูลต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบแล้ว นักวางแผนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างกว้าง ๆ ว่าจะมีทิศทางอย่างไร

3. การพัฒนากลยุทธ์ การดำเนินงานขององค์การจะบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใดนั้น ผู้ดำเนินการจะต้องมีกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ (Strategy) หรือวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งนี้วางแผนจะต้องกำหนดกลยุทธ์ให้เหมาะสมตามลักษณะของงานและสภาพแวดล้อมขององค์การ

4. การกำหนดเป้าหมายระยะปานกลาง เนื่องจากการกำหนดวัตถุประสงค์เป็นการกำหนดอย่างกว้าง ๆ ทำให้นำไปปฏิบัติได้ยาก จึงต้องมีการกำหนดนโยบายโดยระบุระยะเวลาและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพราะจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นทิศทางในการทำงานชัดเจน และเวลาที่ระบุไว้ยังช่วยเป็นแรงกระตุ้นให้การทำงานสำเร็จตามเป้าหมายอีกด้วย

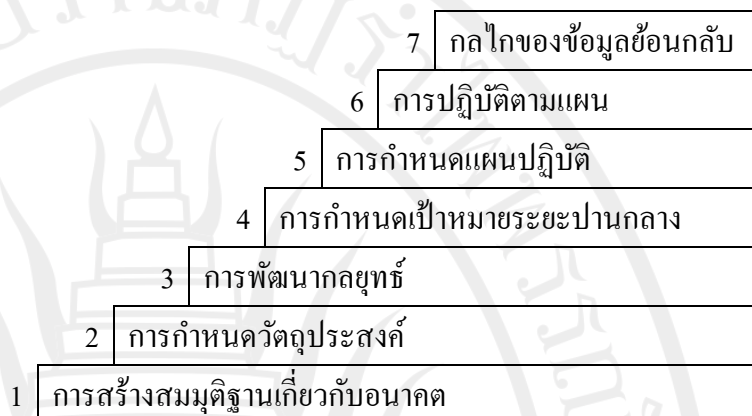
5. การกำหนดแผนปฏิบัติงาน ต้องกำหนดไว้ละเอียดเพื่อสนับสนุนให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยต้องระบุเกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ บุคคลที่รับผิดชอบ ระยะเวลา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผลลัพธ์ที่ต้องการ

6. การปฏิบัติตามแผนหรือการใช้แผน เป็นขั้นตอนนำแผนนั้นไปปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กล่าวคือทุกส่วนของแผนจะต้องเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง และต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ สนับสนุนมาก เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ การมีส่วนร่วม เป็นต้น

7. กลไกของข้อมูลย้อนกลับ เมื่อมีการนำแผนไปปฏิบัติแล้วจะต้องมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติ โดยเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ถ้าผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดก็ต้องพิจารณาจากข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ว่าบกพร่องในขั้นตอนใด เพื่อจะได้มาหาปรับปรุงแก้ไขแผนหรืออาจยกเลิกแผนไปถ้าจำเป็น

กระบวนการหรือขั้นตอนการวางแผนตามแนวคิดของบริกเนอร์ และ โคฟ อาจเขียนเป็นขั้นตอนให้เห็นชัดเจนดังแผนภูมิ

แผนภูมิ กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของบริกเนอร์ และโคพ

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิ กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของบริกเนอร์ และโคพ

ที่มา : (Brickner and Cope, 1977 : 30)

การวิเคราะห์กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของบริกเนอร์และโคพ มี 7 ขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 การสร้างสมมุติฐานเกี่ยวกับอนาคตจนกระทั่งถึงขั้นตอนที่ 7 กลไกของข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งเน้นการวางแผนครอบคลุมทั้งขั้นตอนการจัดทำแผน (Planning Formulation) การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผลแผน

ปกรณ ปรีชากร (2544 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้สรุปกระบวนการวางแผนไว้ 9 ขั้นตอน ได้แก่

1. การระบุข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ ถ้าเป็นการวางแผนขององค์กรภาครัฐ ผู้ที่มีส่วนได้เสียในการเสนอปัญหาและความต้องการอาจเป็นข้าราชการประจำ นักการเมือง นักวิชาการ กลุ่มผลประโยชน์ และประชาชน เป็นต้น

2. การพิจารณาแนวโน้มการพยากรณ์ในอนาคต เมื่อทราบปัญหาและความต้องการของผู้เสนอปัญหาแล้ว นักวางแผนก็จะพิจารณาแนวโน้มในการแก้ไขปัญหาในอนาคต ว่าจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด มีปัจจัยอะไรบ้างที่จะเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการ

3. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นการกำหนดสิ่งที่คาดหวังหรือสิ่งที่ต้องการจะบรรลุในอนาคต โดยจะต้องกำหนดให้ชัดเจน วัดได้และปฏิบัติได้

4. การพิจารณาของผู้มีอำนาจตัดสินใจ เป็นการพิจารณาเบื้องต้นของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดนั้นชัดเจนหรือไม่ มีโอกาสจะกระทำสำเร็จได้ง่ายหรือยาก

5. การกำหนดทางเลือก และการวิเคราะห์ทางเลือก นักวางแผนจะเป็นผู้กำหนดทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา หรือสนองตอบต่อความต้องการอย่างน้อย 2 ทางเลือก และวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ก่อนตัดสินใจเลือกในทางที่เหมาะสม

6. การกำหนดวิธีการดำเนินงาน เมื่อตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมได้แล้ว จึงกำหนดวิธีการดำเนินงาน หรือสิ่งที่จะกระทำตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดของแผนอย่างละเอียด

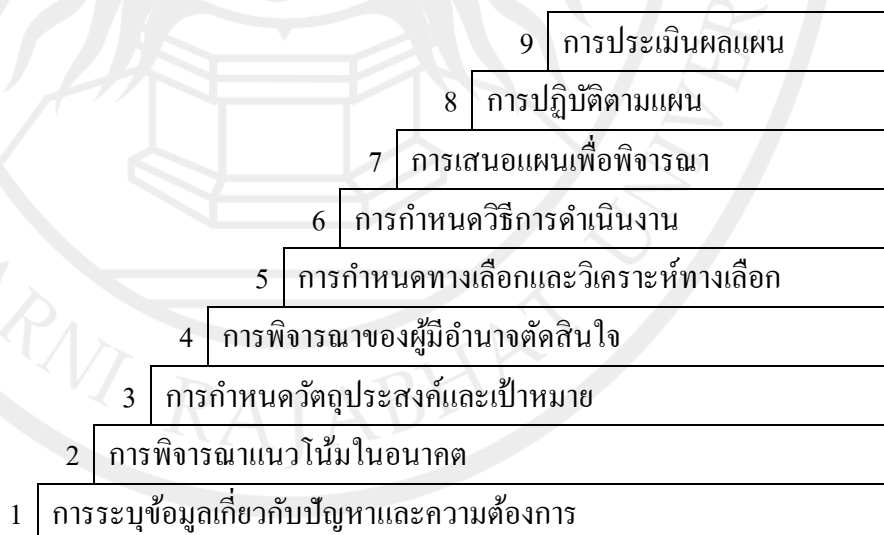
7. การเสนอแผนเพื่อพิจารณา เมื่อเขียนรายละเอียดของแผนเสร็จแล้ว นำเสนอแผนเพื่อให้ผู้มีอำนาจพิจารณา

8. การปฏิบัติตามแผนหรือการดำเนินงานตามแผน เมื่อแผนได้รับการอนุมัติแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะนำแผนไปปฏิบัติต่อไป

9. การประเมินผลแผน หลังจากนำแผนไปปฏิบัติแล้ว จะทราบว่าบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดก็จะต้องมีการติดตามและประเมินผลแผน ซึ่งอาจประเมินก่อน ประเมินระหว่าง หรือประเมินหลังก็ได้ ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการประเมินผลนั้น ๆ

กระบวนการหรือขั้นตอนการวางแผนตามแนวคิดของของปกรณ์ ปรียากร อาจเขียนเป็นขั้นตอนให้เห็นชัดเจนดังแผนภูมิ

แผนภูมิกระบวนการวางแผนตามแนวคิดของปกรณ์ ปรียากร

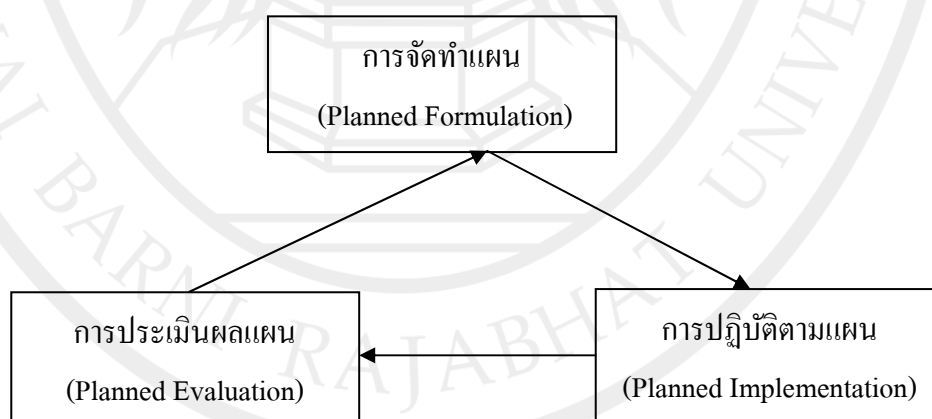
ภาพประกอบ 4 กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของปกรณ์ ปรียากร

ที่มา : (ปกรณ์ ปรียากร. 2544 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

วิเคราะห์กระบวนการวางแผนตามแนวคิดของปกรณ์ ปรีชากร จะเห็นว่ามีกระบวนการวางแผนไว้ค่อนข้างละเอียดมี 9 ขั้นตอน ตั้งแต่ ขั้นตอนที่ 1 การระบุข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการจนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้าย การประเมินผลแผน ซึ่งเน้นการวางแผน ครอบคลุมทั้งขั้นตอนการจัดทำแผน (Planned Formulation) การปฏิบัติตามแผน (Planned Implementation) และการประเมินผล (Planned Evaluation)

จากแนวความคิดของนักวิชาการด้านการวางแผน ที่กล่าวมาข้างต้นจากการวิเคราะห์ไม่ได้เน้นถึงขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลแผน ส่วนบริกเนอร์ และ โทพ ได้กำหนดทั้งขั้นตอนการจัดทำแผน การปฏิบัติตามแผน และกลไกของข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) ซึ่งสอดคล้องกับปกรณ์ ปรีชากร ได้กล่าวถึงกระบวนการวางแผนหรือขั้นตอนการวางแผน ครอบคลุมตั้งแต่การจัดทำแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผนจริง ๆ เพราะมองเป็นระบบตั้งแต่การเริ่มต้นจัดทำแผนหรือกำหนดแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไข

กล่าวโดยสรุป กระบวนการวางแผนหรือขั้นตอนการวางแผนที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปนั้น สรุปเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ การจัดทำแผน (Planned Formulation) การปฏิบัติตามแผน (Planned Implementation) และการประเมินผล (Planned Evaluation) ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพประกอบ 5 กระบวนการวางแผน

ที่มา : (อนันต์ เกตุวงศ์. 2543 : 368)

ทฤษฎีและแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544 : 337-353) ได้นำเสนอทฤษฎีและแนวทางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมออกเป็น 4 แนวด้วยกัน คือ

1. การศึกษาเชิงอรรถประโยชน์

จะเป็นมุมมองด้านวิทยาศาสตร์ที่แยกระบบธรรมชาติออกจากระบบสังคมอย่างเด็ดขาด มนุษย์จึงอยู่ร่วมกับธรรมชาติไม่ได้ เช่น การปฏิเสธแนวคิดคนอยู่ร่วมกับป่าตามพระราชนิพนธ์ ป่าชุมชน ขณะเดียวกันก็มองธรรมชาติว่าเป็นสิ่งที่ต้องควบคุมโดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างยั่งยืนโดยอาศัยกลไกตลาดและกลไกรัฐเป็นสำคัญ แต่ละเลยกลไกชุมชนท้องถิ่นรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนแนวการศึกษาเชิงอรรถประโยชน์ถูกนำมาใช้ในการจัดการโดยคนส่วนใหญ่ของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน นักวิชาการกระแสหลัก และชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ

การศึกษาเชิงอรรถประโยชน์ตามทีอานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้ระบุไว้ว่าจากกล่าวในอีกแง่หนึ่งว่า เป็นแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่โอริออร์แดน O'Riordan เสนอไว้ว่า มีฐานคิดอยู่ เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Radcliffe, 1994 : 123 - 128) ซึ่งเน้นกลไกตลาดในการจัดการสิ่งแวดล้อม และนำเสนอทางออกในลักษณะที่เป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวางแผนการใช้ประโยชน์จากที่ดิน การทำโซนนิ่ง เป็นต้น

แนวทางของเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกมีจุดอ่อนในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา คือ ไม่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและตัวแบบทางเศรษฐกิจ (Economic Model) การละเลยมิติทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์

2. การศึกษาเชิงนิเวศวัฒนธรรม

เป็นมุมมองของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนแนววัฒนธรรมชุมชนและนักวิชาการที่เป็นพันธมิตรโดยเน้นที่ระบบความรู้ท้องถิ่น (Indigenous Knowledge System) ซึ่งหมายถึง ระบบความคิดระบบคุณค่าเป็นสำคัญ ระบบความรู้ท้องถิ่นแสดงออกผ่านการจัดการองค์ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศ เช่น ระบบนิเวศการเกษตร ประมงชายฝั่งพื้นบ้าน เป็นต้น แนวการศึกษาดังกล่าวมองว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน แต่แนวทางนี้มีจุดอ่อนในการวิเคราะห์การจัดการ คือ มักให้ความสำคัญกับระบบความรู้เชิงเดี่ยว (Single System Knowledge) ซึ่งเป็นการมองการจัดการในระดับชุมชนเท่านั้น แต่ละเลยโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมถึง ความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งและความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดความไม่เท่าเทียมในสังคม

นอกจากนี้ยังมีแนวการศึกษาเชิงนิเวศวัฒนธรรมนั้น มีฐานคิดอยู่ที่แนวคิดอนาธิปไตยนิยม คือ การให้ความสำคัญต่อชุมชนพึ่งตนเอง มีการปกครองตนเอง และมีวัฒนธรรมท้องถิ่นบนฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังนั้น ในการจัดการตามตัวแบบวัฒนธรรม (Cultural Model) นี้มักให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยอ้างสิทธิของชุมชนเป็นสำคัญ แต่หน่วยการวิเคราะห์ในระดับชุมชนนั้นไม่เพียงพอต่อการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการของสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน

3. การศึกษาเชิงสถาบัน

แนวการศึกษานี้จะมองว่า ระบบบรรทัดและระบบสังคมของมนุษย์สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้ แต่ไม่ใช่ด้วยเงื่อนไขเชิงคุณค่าและจิตสำนึกทางวัฒนธรรมชุมชนเท่านั้น แต่ต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขด้านความสัมพันธ์เชิงสถาบันซึ่งชุมชนเป็นส่วนหนึ่ง ในปัจจุบันชุมชนถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันรัฐชาติ และสถาบันตลาดแบบทุนนิยมซึ่งเป็นระบบเชิงซ้อน (Multiple System Knowledge) แนวการศึกษา แนวสถาบันรัฐ และระบบตลาดจะยอมรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ

การศึกษาเชิงสถาบันของอานันท์ กาญจนพันธุ์ ตั้งอยู่บนแนวการศึกษาเชิงสหวิทยาการของสำนักสถาบันนิยม (Institutionalism) ตัวแบบทางสถาบัน (Institutional Model) นี้ให้ความสำคัญต่อสถาบันทางสังคมในฐานะที่เป็นกฎกติกาของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมและสถาบันเกิดขึ้นจากนิสัยและสิ่งที่มนุษย์ทำเป็นประจำ ดังนั้น จึงเป็นการเน้นการวิเคราะห์ในเชิงโครงสร้าง ในขณะที่ลดความสำคัญของผู้กระทำการ (Actor) ในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วม

4. การศึกษาเชิงความสัมพันธ์ของอำนาจ

จะมองปัญหาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมกลายเป็นประเด็นทางการเมืองการใช้อำนาจที่สร้างความไม่ชอบธรรมระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ ซึ่งจะวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองโดยเริ่มต้นจากการศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งระบบและการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นตั้งอยู่บนหลักการสร้างความเป็นธรรมในสังคม (Social Justice) นอกจากนี้ ยังใช้แนววิเคราะห์ทางการเมืองศึกษาการเคลื่อนไหวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองที่พยายามสร้างความชอบธรรม (Legitimacy) ในการเข้าถึงทรัพยากรด้วย

ผู้วิจัยเห็นว่า ทฤษฎีและแนวทางในการศึกษาที่สอดคล้องกับภาคินพนธ์นี้จะเป็นตัวแบบผสม (Mixed Model) ระหว่างแนวความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แนวเชิงสถาบัน และแนวนิเวศวัฒนธรรมเนื่องจากประสบการณ์ทางวิชาการของแสวง รัตนมงคลมาส (2543 : 44) ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจากปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจองค์ความรู้ทางด้านผลการศึกษาที่ตรงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อในการวิจัย พบว่ามีเอกสารงานวิจัยดังนี้

อาภรณ์ วัชร (2546 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 340 คน ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน จาก 10 หมู่บ้าน ผลการศึกษา พบว่าประชาชนในตำบลวังตะเคียนมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีส่วนร่วมในระดับปานกลางคือ มีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาโครงการ และในการดำเนินงาน ด้านที่มีส่วนร่วมน้อย คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผล ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียนคือ ความสนใจในงานพัฒนาท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นระดับความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และบริการสาธารณสุขประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ โดยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ชักชวน ชี้นำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้การให้บริการสาธารณสุขประโยชน์ที่มีคุณค่าแก่ชุมชนยังเป็นเรื่องจูงใจให้ประชาชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมงานพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง (2547 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนย่อยในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยมีอายุ 51 ปีขึ้นไป มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.00 และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา มีรายได้เฉลี่ย 14,245 บาทต่อเดือน และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม สำหรับระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนเฉลี่ย 31 ปี สำหรับข้อมูลปัจจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนรวม 4 ด้าน ของผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่รัฐและนโยบายรัฐบาล ในภาพรวม พบว่าปฏิบัติอยู่บ่อย ๆ โดยด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ย ด้านบทบาทข้าราชการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลรวม 4 ด้าน ในภาพรวมพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับดีมาก โดยด้านการร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับด้านการร่วมค้นหาปัญหามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน พบว่าอายุ รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ความคิดเห็นด้านภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร บทบาทของข้าราชการและนโยบายรัฐบาลมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยมีอายุและระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

การคร บัญบุตร (2547 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานหมู่บ้าน : ศึกษากรณี กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาและการทดสอบทางสถิติโดยใช้ค่าไคสแควร์ พบว่าปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งในหมู่บ้านและปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของการปกครองระดับหมู่บ้าน ความคาดหวังในผลประโยชน์ส่วนร่วม ทศนคติต่อตัวผู้นำ การติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานหมู่บ้าน นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานหมู่บ้านระดับสูง เมื่อพิจารณาไปในรูปแบบของการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูงมากและระดับสูง เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานในระดับสูงมาก เข้ามามีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจด้านการรับฟัง ด้านการติดตามประเมินผลและการแสดงความคิดเห็นในระดับสูงและเมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย Cramer s v พบว่า มีระดับน้อย และเมื่อเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย พบว่า ตำแหน่งในหมู่บ้าน การติดต่อสื่อสาร อาชีพ อายุ ระดับการศึกษา ทศนคติต่อตัวผู้นำเพศ ความรู้ความเข้าใจในการปกครองระดับหมู่บ้าน และความคาดหวังในผลประโยชน์ส่วนรวม

พิสมัย บุญเลิศ (2548 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ ผู้นำชุมชน หรือหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ จำนวน 115 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและไค สแควร์ ผลการศึกษา พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีอาชีพรับจ้าง มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีรายได้ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท/เดือน เป็นสมาชิกกลุ่มมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 10 ปี การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ พบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมมาก การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนระดับการศึกษาและการเป็นสมาชิกกลุ่มของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

จิราวัลย์ วรวงศ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา พบว่า 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการของปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล 2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชน ที่มีเพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน และอาชีพแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) สำหรับข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วม ประชาชนได้เสนอแนะ เช่น เทศบาล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลเพื่อค้นหาปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้าน และเทศบาล ควรสนับสนุนให้หมู่บ้านมีการจัดเวทีประชาคมเพื่อเสนอปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้าน

สมาน นวลจันทร์ (2551 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนตำบลนาขุง โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากประชากรในเขตตำบลนาขุง อำเภอนาขุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 472 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการศึกษา พบว่าการวิจัยระยะที่ 1 สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนตำบลนาขุง อำเภอนาขุง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามประเมินผลในการจัดทำแผนชุมชน การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้การจัดเวทีประชาคมตำบลนาขุง อำเภอนาขุง จังหวัดอุดรธานี เพื่อค้นหา และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำชุมชน การศึกษา ศาสนา ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเชิงการวิเคราะห์ อภิปราย และสรุปกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคมตำบล การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยของผู้แสดงความคิดเห็น พบว่าด้านการตัดสินใจ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึกในการจัดทำแผนชุมชนตามกระบวนการแผนชุมชนด้านการวางแผน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูล จัดลำดับ

ความสำคัญปัญหาตามกระบวนการของชุมชน ด้านการปฏิบัติให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคมได้อย่างหลากหลาย ด้านการรับผลประโยชน์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้รับความรู้ในการจัดทำแผนชุมชนทุกขั้นตอน และด้านการติดตามประเมินผล กิจกรรมในแผนชุมชนสามารถประสานแผนงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ ได้ดีและมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง การวิจัยระยะที่ 3 เป็นการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นในระยะที่ 2 ผู้วิจัยประยุกต์ใช้เทคนิค AIC ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในการจัดทำและติดตามประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนชุมชน การศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการรับผลประโยชน์และด้านการติดตามประเมินผลมีความสำคัญต่อการพัฒนากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน

โกมินทร์ วังอ่อน (2552 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน : กรณีศึกษาดำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรในเขตตำบลแม่ข้าวต้ม จำนวน 366 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Chi-Square ผลการศึกษา พบว่าโดยภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยที่ 3.45 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน ส่วนระดับปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.07 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสอดคล้องกับภาพรวมทุกด้าน และปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล คือ รายได้และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

อภิวัฒน์ ปะกิตัง (2553 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 395 คน โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผลการศึกษา พบว่า 1) ประชาชนโดยรวมและจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือด้านความสนใจ ด้านความตื่นตัวในการรับรู้ ด้านการตัดสินใจ ด้านผลกระทบ ด้านการเข้าใจในปัญหา ด้านความคิดริเริ่ม ด้านควบคุมทรัพยากร และด้านปัญหา/อุปสรรค

ในการส่งเสริมสนับสนุนของเทศบาล 2) ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน 5 - 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ เทศบาลต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นก่อนการจัดทำแผนชุมชนเทศบาล ต้องเปิดโอกาสให้มีการประชุมประชาคมเพื่อสรุปปัญหาในการจัดทำแผนชุมชน และเทศบาลควรให้เจ้าหน้าที่ออกสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาในชุมชนแต่ละชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลที่ต้องจัดเจน

สรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนที่มีผู้ศึกษาวิจัยมาแล้ว พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน แตกต่างกันไปตามสภาพของหน่วยงาน เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานหมู่บ้าน : ศึกษากรณี กิ่งอำเภอยางทอง อำเภอวังน้อย จังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับข้อเสนอแนะประชาชนได้เสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ว่าเทศบาลต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นก่อนการจัดทำแผนชุมชนเทศบาล ต้องเปิดโอกาสให้มีการประชุมประชาคมเพื่อสรุปปัญหาในการจัดทำแผนชุมชน ควรให้เจ้าหน้าที่ออกสำรวจสภาพปัญหาความต้องการที่จะพัฒนาในแต่ละชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลที่ต้องจัดเจน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตู่ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแสนตู่ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยใช้การวิจัยเชิงบูรณาการระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ การวิจัยเชิงสำรวจเป็นหลักในการตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 และข้อ 3 โดยการใช้วิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเสริมการวิจัยเชิงสำรวจ มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)
 - 1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
 - 1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 1.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลแสนตู่ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จำนวนทั้งสิ้น 2,321 คน ดังนี้

ตาราง 2 แสดงจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง

ชื่อชุมชน	หมู่ที่	ประชากร จำนวน (คน)
บ้านแสนตุง	1	1,497
บ้านอุดมสุข	5	514
บ้านท่าจอด	7	310
รวม		2,321

ที่มา : สำนักงานเทศบาลแสนตุง. ออนไลน์ : ม.ป.ป.

2. ขนาดตัวอย่าง (Sample Size)

ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จำนวนทั้งสิ้น 2,321 คน

การกำหนดขนาดตัวอย่าง จะใช้สูตรของ Taro Yamane (1973 : 125) ความคลาดเคลื่อนมากที่สุดที่ยอมรับได้ที่ +/- 0.5% โดยมีระดับความเชื่อมั่น 95 %

คำนวณสูตรดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดตัวอย่าง

N คือ ขนาดประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling Error)

$$\begin{aligned} \text{จะได้} \quad n &= \frac{2,321}{1 + (2,321 \times (0.05)^2)} \\ &= \frac{2,321}{6.8025} \\ &= 341 \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดของตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 341 คน

เมื่อได้กำหนดขนาดตัวอย่างตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two-stage Sampling) คือขั้นแรกจะใช้การสุ่มแบบสัดส่วน และขั้นที่สองจะใช้การสุ่มเชิงระบบ

การสุ่มแบบสัดส่วนจะพิจารณาสัดส่วนของตัวอย่างแยกตามชุมชน โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{สูตร} = \frac{\text{จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชุมชน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตาราง 3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามชุมชน

ชื่อชุมชน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
บ้านแสนตุง	1,497	220
บ้านอุดมสุข	514	76
บ้านท่าจอด	310	45
รวม	2,321	341

ที่มา : สำนักงานเทศบาลแสนตุง. ออนไลน์ : ม.ป.ป.

การสุ่มเชิงระบบจะพิจารณาจากลำดับรายชื่อของประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละชุมชน โดยแบ่งออกเป็นช่วงเท่า ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สูตร} &= \frac{\text{จำนวนประชากรในแต่ละชุมชน}}{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างของชุมชนนั้น}} \\ &= \frac{1,497}{220} \\ &= 6.804545 \\ &= 7 \end{aligned}$$

ผู้วิจัยจะใช้วิธีเก็บแบบสอบถามอย่างง่าย (Simple Sampling) เมื่อผู้วิจัยเจอกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยแบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนปีที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 2 เป็นมาตรวัดแบบให้คะแนน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ประกอบด้วยด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยพิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่จัดขึ้น (Class Interval)

ตอนที่ 3 เป็นมาตรวัดแบบให้คะแนนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ประกอบด้วย การดำเนินงาน 4 ด้าน ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชนจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน อุดมการณ์รักท้องถิ่นของประชาชนจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน บทบาทของผู้นำจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน บทบาทของเครือข่ายชุมชนจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามให้ถูกต้องตามแนวทางของการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย 3 ท่านทดสอบความเที่ยงตรง ดังนี้

3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย
3.2 ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว	ผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนท้องถิ่น
3.3 นางพัชรา สุขวงศ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วม

เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดสอบใช้ (Try Out) กับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามเท่ากับ .7 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้ สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม 2557
2. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไป จำนวน 341 ชุด ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมา จำนวน 341 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ และได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามซึ่งมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลข้อมูล กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลความหมาย ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้อง
2. จัดหมวดหมู่ข้อมูล และบันทึกคะแนนลงในแบบรหัส (Coding Form)
3. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อ จำแนกรายข้อในแบบสอบถาม 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง	การมีส่วนร่วมเป็นประจำทุกครั้งที่เห็นด้วย
4 คะแนน หมายถึง	การมีส่วนร่วมบ่อยๆครั้ง/ค่อนข้างเห็นด้วย
3 คะแนน หมายถึง	การมีส่วนร่วมปานกลาง/ไม่แน่ใจ
2 คะแนน หมายถึง	การมีส่วนร่วมนานๆครั้ง/ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
1 คะแนน หมายถึง	การมีส่วนร่วมไม่เคย/ไม่เห็นด้วย

4. นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปหาค่าเฉลี่ย พร้อมกำหนดเกณฑ์การให้ค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด/ไม่เห็นด้วย

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย/ค่อนข้างไม่เห็นด้วย

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง/ไม่แน่ใจ

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก/ค่อนข้างเห็นด้วย

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด/เห็นด้วย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ

2. การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เลือกใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาในท้องถิ่น

3.1 เพศ ใช้สถิติ Independent Sample t-test เป็นสถิติที่ใช้ในกรณีทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวแปรอิสระไม่เกิน 2 กลุ่ม และตัวแปรอิสระเป็นระดับ Nominal หรือ Ordinal ส่วนตัวแปรตามเป็นระดับ Interval หรือ Ratio

3.2 อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ รายได้ และระยะเวลาในท้องถิ่น ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA เป็นสถิติที่ใช้ในกรณีทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวแปรอิสระที่มากกว่า 2 กลุ่ม และตัวแปรอิสระเป็นระดับ Nominal หรือ ส่วนตัวแปรตามเป็นระดับ Interval หรือ Ratio และใช้การทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการศึกษาหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว พบว่ามีปัญหาและข้อเสนอแนะที่เป็นรายละเอียดที่จะต้องทำการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะ

ใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือ

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก (ตามภาคผนวก) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key - informants) ดังนี้

1.1 นายนิพนธ์ พัฒนวงศ์สุนทร	รองนายกเทศมนตรี
1.2 นายรัชชัย สติชัยเสถียร	เลขานุการนายกเทศมนตรี
1.3 นายโสภณ โสทรอุดมทรัพย์	สมาชิกสภาเทศบาล

2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม จากการสังเกตที่ได้จากการร่วมทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเทศบาลตำบลแสนตุงเป็นระยะเวลา 3 ปี ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานำเสนอผลการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตราด ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์
2. การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
p	แทน	ความน่าจะเป็นของค่าสถิติ
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
*	แทน	ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทของพื้นที่ตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตราด

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานจากการสำรวจแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น
กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตราด

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน
ท้องถิ่น กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตราด

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 บริบทพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

บริบททางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน

“บ้านแสนตุง” ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด มีที่มาจากครั้งเมื่อสมัยโบราณเชื่อกันว่าที่บริเวณนี้ มีพระราชานำแก้วแหวน เงินทอง ไล่ต้อนมาฝังไว้ในบริเวณหมู่บ้านนี้ จำนวนนับแสนตุ้ม ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านแสนตุ้ม” และเรียกเพี้ยนเป็น “บ้านแสนตุง” ในเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งเป็นชุมชน คือ “ชุมชนบ้านแสนตุง” เป็นชุมชนที่ตั้งมามีอายุประมาณ 100 ปี แต่เดิมสภาพพื้นที่เป็นป่า มีแม่น้ำเวพูแบ่งเขตแดนของจังหวัดตราดและจังหวัดจันทบุรี ต้นน้ำอยู่ในเขตจังหวัดจันทบุรี ที่เขาชะอมและเขาสระบาปมีความสำคัญเพราะไหลผ่านเขตเกษตรกรรมของทั้งสองจังหวัด ช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดตราดมีความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร ไหลผ่านบ้านท่าจอด ซึ่งมีเขตเชื่อมต่อกับชุมชนบ้านแสนตุง ชุมชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีนแต่เดิมที่เข้ามาค้าขาย และคนไทยแต่ดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชาวชุมชนบ้านแสนตุงส่วนใหญ่จะมีนามสกุลเดียวกัน ตระกูลดั้งเดิมได้แก่ สว่างไสว และทวารเศรษฐี (สงกรานต์ ทวารเศรษฐี, สัมภาษณ์, 2556) ความเจริญเริ่มเข้ามายังชุมชนบ้านแสนตุง หลังจากที่ได้มีการสร้างตลาดแสนตุงโดยนายปุ่น สติธยเสถียร เป็นผู้สร้างในเนื้อที่ทั้งหมด 2 ไร่ 3 งาน เริ่มขุดหลุมลงเสาเอกเมื่อวันที่ 9 ค่ำ เดือน 9 วันศุกร์เวลา 09.09 น. พ.ศ. 2513 นายปุ่น สติธยเสถียร เป็นประธานในการสร้างเปิดทำการค้าและเปิดป้ายเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2514 โดยมีการเจริญพระพุทธมนต์ เลี้ยงพระเพล โดยเจ้าคุณบูรเขตต์ คณาจารย์ เป็นประธานพิธีสงฆ์ นายวิจิตร แจ่มใส ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด เป็นประธานในการเปิดป้าย นายปุ่น สติธยเสถียร เป็นพิธีกรและกล่าวรายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดตราด และยกตลาดสดให้เป็นทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด มีแขกเชิญมาจากจังหวัดชลบุรี จันทบุรี และตราด ประมาณ 240 คน มีกระเช้าดอกไม้แขวนหน้าตลาดทั้งหมด 9 กระเช้า เลี้ยงอาหารแขกโต๊ะจีน 30 โต๊ะ มีเขกนำเงินมาช่วยทั้งหมด 7,400 บาท เงินจำนวนนี้นายปุ่น สติธยเสถียร ได้มอบให้เป็นทุนการศึกษาเด็กยากจนเรียนดีซึ่งวันนั้นเป็นวันศึกษาประชาบาล ผู้รับเงินคือ นายจ่านงค์ ยังเทียนเสมียน เป็นปลัดจังหวัดตราด ต่อหน้าครูประชาบาลและนักเรียนทั้งจังหวัด ที่หอประชุมโรงเรียนตราษตระการคุณเก่า ก่อนเปิดตลาดสดประมาณ 7 วัน มีเจ้าคุณวัดวังสระประทุม กรุงเทพมหานคร กับท่านอาจารย์สมชายวัดเขาสุกิม บิณฑบาตรจากจันทบุรี แล้วนำอาหารมาฉนบนเชิงกลางตลาดสด แล้วตามไปพบนายปุ่น สติธยเสถียร ที่วัดเกาะลอย ตำบลสะตอ ซึ่งนำพระธรรมทูตไปแสดงธรรม ณ วัดเกาะลอย ตลาดแสนตุงจึงเจริญมาทุกวันนี้ โดยพระเถระเหล่านี้มาให้ความเป็นสิริมงคลโดยไม่คาดคิดมาก่อน (ปุ่น สติธยเสถียร, สมุดบันทึก, ม.ป.ป.)

ชุมชนบ้านแสนตุ้ง มีลักษณะเป็นสังคมเมือง และความสัมพันธ์ทางระบบเครือญาติ ยังมีความแน่นแฟ้น อยู่ทิศเหนือมีแนวเขตติดต่อกับหมู่ที่ 7 ทิศใต้ มีแนวเขตติดต่อกับหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 9 ทิศตะวันออกมีแนวเขตติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลแสนตุ้ง ทิศตะวันตกมีแนวเขตติดต่อกับหมู่ที่ 5 และแม่น้ำเวฬุ (สำนักงานเทศบาลตำบลแสนตุ้ง, ออนไลน์. ม.ป.ป.)

บริบททางด้านเศรษฐกิจชุมชน

จากคำบอกเล่า แต่เดิมสภาพพื้นที่ของชุมชนบ้านแสนตุ้งมีสภาพเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านมีอาชีพทำประมงในครัวเรือน และอาชีพเกษตรกรรมคือปลูกมันสำปะหลัง รอบ ๆ พื้นที่บ้านแสนตุ้งมีการทำไร่มันสำปะหลังเป็นจำนวนมาก มีพ่อค้ามาเปิดทำลานมันเส้นในพื้นที่ชุมชนบ้านแสนตุ้งหลายแห่ง จึงมีการซื้อขายมันสำปะหลังที่ลานตากมันก็จะซื้อของกินของใช้ที่ตลาดแสนตุ้งกลับไปด้วยทำให้เศรษฐกิจของชุมชนเริ่มขยายตัวมากขึ้น ประกอบกับทางตำบลบ่อไร่และตำบลหนองบอนได้มีการทำเหมืองพลอยในขณะนั้นได้มีพ่อค้ามารับซื้อพลอยและการหลั่งไหลของผู้คนต่างถิ่นที่มุ่งไปยังตำบลบ่อไร่และตำบลหนองบอนเพื่อทำการขุดพลอยแล้วแวะซื้อสินค้าที่ตลาดแสนตุ้งซึ่งเป็นศูนย์รวมการค้า มีอาหารทะเลที่อุดมสมบูรณ์มีคุณภาพ เนื่องจากมีแม่น้ำเวฬุไหลผ่านซึ่งชาวบ้านทำประมงในครัวเรือนแล้ว ประกอบกับชุมชนใกล้เคียงได้นำพืชผัก อาหารทะเลมาร่วมจำหน่าย การเดินทางของผู้คนที่ออกมาซื้อขายสินค้าต้องใช้รถสองแถวประจำทางเมื่อเศรษฐกิจขยายตัว ความเจริญของเมืองมีมากขึ้นผู้คนจึงนิยมใช้รถยนต์ส่วนตัวกันมากขึ้นเพราะสะดวก รวดเร็ว ทำให้กิจการรถสองแถวประจำทางเริ่มลดน้อยลง ปัจจุบันกิจการรถสองแถวยังคงมีอยู่และเหลือเพียงไม่กี่คันเท่านั้น (วัชรชัย สติชัยเสถียร. สัมภาษณ์. 2556)

ชุมชนบ้านแสนตุ้งเริ่มมีความเจริญโดยพัฒนาตามสถานะเศรษฐกิจ ของชุมชนใกล้เคียง โดยเป็นแหล่งรวมศูนย์การค้าขายและอาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่คืออาชีพค้าขาย รองลงมาคืออาชีพเกษตรกรรม การถือครองที่ดินคือที่ดินมีเอกสารสิทธิ์ โฉนด การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ อาคารพาณิชย์ มีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว มีสินค้าหลากหลายมากขึ้นที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนและชุมชนข้างเคียง ต่อมาในปัจจุบันเศรษฐกิจของชุมชนบ้านแสนตุ้งโดยเฉพาะตลาดแสนตุ้งเติบโตมาก มีผลมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเขตพื้นที่พิเศษเกาะช้าง ชุมชนบ้านแสนตุ้งจึงเป็นประตูเข้าสู่เมืองตราด และมีถนนสายแสนตุ้ง - บางกระดาน แลลมงอ เป็นถนนสายที่นำไปสู่ท่าเรือเฟอร์รี่เพื่อข้ามไปเกาะช้างโดยไม่ต้องอ้อมเข้าตัวจังหวัด นักท่องเที่ยวจึงแวะซื้ออาหารทะเลทั้งขาไปและกลับที่ตลาดแสนตุ้ง เพราะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี และอีกอย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวรู้จักบ้านแสนตุ้ง เพราะมีร้านขายข้าวแกงที่ขึ้นชื่อ คือ “ร้านข้าวแกงแสนตุ้ง”

บริบททางด้านวัฒนธรรมของชุมชน

จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน หมู่บ้านนี้ตั้งมานานประมาณ 100 ปี ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำค้าขาย และทำสวนผลไม้ นับถือศาสนาพุทธ เดิมเรียกว่า “บ้านแสนตุ่ม” เพราะเชื่อกันว่ามีพระราชทานเงินทองมาฝังไว้ในบริเวณหมู่บ้านนี้จำนวนมากนับแสนตุ่ม ต่อมาنانเข้าจึงเรียกเพี้ยนเป็น “บ้านแสนตุง” สืบมาจนถึงทุกวันนี้ ชุมชนส่วนใหญ่เป็นชนพื้นเมืองหรือที่เรียกว่า “ซอง” ซึ่งเป็นเชื้อสายจากเขมร-มอญ และเขมร-ไทย และยังมีชาวจีนเข้ามาค้าขายบ้าง มีชาวเขมรที่โยกย้ายอพยพมา ปัจจุบันกลายเป็นชนพื้นเมืองซึ่งชาวบ้านแสนตุงอาศัยกันอยู่แบบเครือญาติ จะสังเกตได้ว่าในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะมีนามสกุลเดียวกัน ตระกูลดั้งเดิม ได้แก่ ทวารศรีเรืองคาม และสว่างไสว ความเป็นอยู่ของชุมชนจึงยังเป็นลักษณะของเครือข่ายชุมชน ในอดีตมีการ “เอาแรง” เป็นการกระทำที่ชาวบ้านไปช่วยกันทำงานให้แล้วเสร็จและเมื่อช่วยเสร็จแล้วต้องมีการ “ไ้แรง” เป็นการมาช่วยกันทำงานคืน การลงแขกกันทำมันเส้น หรืองานบุญต่าง ๆ รวมทั้งการนับถือผี ก็จะมาเอาแรงกัน ฟังพาอาศัยซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนทรัพยากร แบ่งปันสิ่งของกัน ชุมชนบ้านแสนตุงยังคงไว้ซึ่งสังคมในชนบท ความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติแนบแน่น ในเวลาต่อมามีการอพยพคนนอกพื้นที่เข้ามาทำมาหากิน เป็นคนแถบชายฝั่งทะเลตะวันออก (จังหวัดระยอง จันทบุรี) และคนทางอีสานบ้าง สังคมชุมชนบ้านแสนตุงมีความผสมผสานกันระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท ทำให้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติยังมีความแนบแน่นตามวัฒนธรรมของไทย และเป็นลักษณะของเครือข่ายชุมชนอยู่ เนื่องจากคนในชุมชนบ้านแสนตุงดั้งเดิมเป็นชาว “ซอง” จึงมีวัฒนธรรมความเชื่อของการนับถือผี การนับถือบรรพบุรุษอยู่มาก เช่น ผีหิ้ง และผีเรือน (ผีที่ดูแลบ้าน) ซึ่งแต่ละผีนั้นจะเกี่ยวกับความเชื่อในด้านต่าง ๆ เช่น

ผีหิ้ง จะเล่นกันในเวลากลางคืนจนถึงเช้า นิยมเล่นช่วงเดือนแปด เดือนสิบ เครื่องเล่นประกอบไปด้วย ไม้ เหล้า ขนมห่มแดงต้มขาว ลักษณะจะเกี่ยวกับการเคารพบรรพบุรุษขอให้ช่วยคุ้มครองไม่ให้เจ็บไข้ให้ป่วย ซึ่งบรรพบุรุษทุกบ้านจะมีผีหิ้งสำหรับตั้งให้ผีบรรพบุรุษ เป็นที่สำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจ คุ้มครองลูกหลานและความเป็นอยู่ของคนในบ้าน นอกจากชาวซองจะนับถือผีแล้ว ยังศรัทธาในพุทธศาสนา หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงระหว่างการนับถือผีและศาสนาพุทธ เข้าไว้ด้วยกัน และดำรงสืบต่อกันมา ทั้งการนับถือผีและนับถือพุทธนั้น ล้วนแต่เกี่ยวข้องกันทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันหลงเหลือวัฒนธรรมเหล่านี้บางบ้านเท่านั้น เนื่องจากการกลืนวัฒนธรรมจากคนต่างถิ่น และการที่ส่งลูกหลานเข้าไปเรียนในเมืองจึงทำให้ไม่มีคนสืบทอดทางวัฒนธรรม

พระภูมิ การตั้งศาลพระภูมิต้องตั้งไว้นอกบ้าน ศาลพระภูมิจะมีเสาเดียวไว้คอยปกป้องคุ้มครอง เจ้าที่ จะตั้งศาลเจ้าไว้นอกบ้าน ศาลเจ้าที่นี่จะมี 4 เสา ทั้งศาลจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

จิตใจของชาวบ้าน ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีว่าจะช่วยปกป้อง ค้ำครอง รักษาให้ทุกคนปลอดภัย และจะเห็นได้ว่าชาวบ้านมีการนับถือศาสนาพุทธ ศี และพราหมณ์ควบคู่กันไป โดยจะเห็นได้จากการเข้าวัดทำบุญ การรักษาศีล อีกทั้งการประกอบพิธีการต่าง ๆ หลากหลายศาสนาปะปนกันไป เห็นได้จากประเพณีที่ชุมชนได้มีการปฏิบัติร่วมกัน ได้มีการพัฒนาและปรับให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน เดิมจะมีการจัดงานประจำปีของวัดแสนดั่งในช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อเปิดทององค์พระร่วงโรจนฤทธิ์ ต่อมาประชาชนและผู้ที่ศรัทธาในองค์พระร่วงโรจนฤทธิ์ จึงได้จัดให้มีการเปลี่ยนผ้าห่มองค์พระร่วงโรจนฤทธิ์ในช่วงงานประจำปี และจัดให้เป็นประเพณีสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน (สังเวียน วราโพธิ์. สัมภาษณ์. 2556)

บริบททางการเมืองการปกครองของชุมชน

การปกครองในอดีตของชุมชนบ้านแสนดั่ง เป็นระบบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยแบ่งพื้นที่กันดูแล ต่อมาได้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลแสนดั่ง ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาททำงานใกล้ชิดกับกับประชาชนดูแลและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งนำความเจริญมาสู่ชุมชนในด้านการพัฒนาสาธารณูปโภคได้ครอบคลุมพื้นที่ ต่อมาได้มีการยกฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลใน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการยกฐานะพร้อมกันทั่วประเทศ ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ในปัจจุบันยังไม่มี การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนแต่ได้มีการพูดคุยไว้บ้างแล้ว ถึงแม้ยังไม่มี การจัดตั้งก็ยังคงมีประชาคมเทศบาลตำบลแสนดั่ง และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนในการพัฒนาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ร่วมกัน ปัจจุบันเทศบาลตำบลแสนดั่งมีชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 3 ชุมชน 1 หมู่บ้าน คือ ชุมชนบ้านแสนดั่ง ชุมชนบ้านอุดมสุข ชุมชนบ้านท่าจอด และหมู่บ้านโพธิกิจ (สำนักงานเทศบาลตำบลแสนดั่ง. 2555 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

นายกเทศมนตรีตำบลแสนดั่งคนปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งเป็นสมัยที่ 4 ตั้งแต่ครั้งเป็นสุขาภิบาลจนถึงปัจจุบัน (หมดวาระเดือนมีนาคม 2558) จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้นายกคนปัจจุบันยังสามารถครองใจประชาชนได้หากยังคงเล่นการเมืองท้องถิ่นต่อไป ความขัดแย้งกันระหว่างท้องถิ่นกับท้องที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นเนื่องจากให้ความเคารพนับถือในตัวบุคคลและความอาวุโส และในปัจจุบันอยู่ในระหว่างดำเนินการผลักดันให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้เป็นศูนย์รวมสำหรับการทำกิจกรรมของชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนมากขึ้น ดังนั้นประชาชนจึงเห็นด้วยกับการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเพราะน่าจะเป็นศูนย์รวมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต่อไป (นิพนธ์ พัฒนวงศ์สุนทร. สัมภาษณ์. 2556)

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 4 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ (n = 341)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	153	44.90
หญิง	188	55.10
รวม	341	100.00

จากตาราง 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตอส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.10 ส่วนเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.90

ตาราง 5 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ (n = 341)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 - 43 ปี	164	48.09
44 ปีขึ้นไป	177	51.91
รวม	341	100.00

จากตาราง 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตอ ส่วนใหญ่จะมีช่วงอายุ 44 ปี ขึ้นไป จำนวน 177 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.91 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 18 - 43 ปี จำนวน 164 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.09

ตาราง 6 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษา (n = 341)

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ศึกษา	4	1.20
ประถมศึกษา	147	43.10
มัธยมศึกษา/ ปวช.	97	28.40
ปวส./ อนุปริญญา	42	12.30
ปริญญาตรี	44	12.90
สูงกว่าปริญญาตรี	7	2.10
รวม	341	100.00

จากตาราง 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 147 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.10 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา จำนวน 97 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.40 และ ระดับปริญญาตรี จำนวน 44 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.90

ตาราง 7 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ (n = 341)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรวม	25	7.30
รับจ้างทั่วไป	86	25.20
ค้าขาย	126	37.00
รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/รัฐวิสาหกิจ	31	9.10
พนักงานเอกชน	18	5.30
ธุรกิจส่วนตัว	43	12.60
แม่บ้าน	12	3.50
รวม	341	100.00

จากตาราง 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตอส่วนใหญ่ มีอาชีพค้าขายจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 และผู้ประกอบการกิจส่วนตัว จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60

ตาราง 8 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (n = 341)

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
0 - 14,000 บาท	193	56.60
14,001 ขึ้นไป	148	43.40
รวม	341	100.00

จากตาราง 8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 14,000 บาท จำนวน 193 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.60 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 14,001 บาทขึ้นไป จำนวน 148 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.40

ตาราง 9 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาอยู่อาศัย (n = 341)

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
0 - 30 ปี	191	56.01
31 ปีขึ้นไป	150	43.99
รวม	341	100.00

จากตาราง 9 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตอส่วนใหญ่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแสนตอ ระหว่าง 0-30 ปี จำนวน 191 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.01 ระยะเวลาตั้งแต่ 31 ปี ขึ้นไป จำนวน 150 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.99

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตรัง

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตรัง (n = 341)

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา	2.47	1.22	มีส่วนร่วมปานกลาง	1
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.20	1.32	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	2
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	2.00	1.16	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	3
รวม	2.22	1.23	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 10 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตรัง ($\bar{X} = 2.22$) ในภาพรวม แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตรัง แบ่งออกเป็นกิจกรรม 2 กลุ่ม คือ มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ได้แก่ ร่วมในการตัดสินใจ และร่วมในการดำเนินการ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นการมีส่วนร่วมปานกลาง ได้แก่ ร่วมในการเสนอปัญหาในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตรัง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างของประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตรัง ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.47$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตรัง ในระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 2.20$) และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตรัง ในระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 2.00$)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตราด ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา (n = 341)

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การเสนอปัญหาโดยผ่านการประชุม ประชาคมหมู่บ้าน	2.56	1.32	มีส่วนร่วมปานกลาง	2
2. การเสนอปัญหาโดยผ่านนายกเทศมนตรี	2.11	1.18	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	3
3. การเสนอปัญหาโดยผ่านสมาชิกสภา เทศบาล	2.75	1.17	มีส่วนร่วมปานกลาง	1
รวม	2.47	1.22	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 11 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยต่อการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตราด ($\bar{X}=2.47$) ในระดับภาพรวม

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่ากลุ่มตัวอย่างของประชากรมีการเสนอปัญหาโดยผ่านสมาชิกสภาเทศบาลมีส่วนร่วมปานกลาง ($\bar{X}=2.75$) รองลงมา คือ การเสนอปัญหาโดยผ่านการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ($\bar{X}=2.56$)

จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยในการเสนอปัญหา โดยเฉพาะการเสนอปัญหาโดยผ่านสมาชิกสภาเทศบาล ชาวบ้านมักจะกระทำแบบไม่เป็นทางการ มักจะไปพบที่บ้านหรือเวลาที่พบกันที่ตลาด ก็บอกปัญหาและพูดคุยมากกว่าที่จะเสนอปัญหาแบบเป็นทางการ

“ชาวบ้านเขาคู่กันคุยกับนายก และสมาชิกสภาเทศบาล (สท.) เป็นอย่างดี เพราะเป็นคนในพื้นที่ใช้วิธีโทรบอกนายกบอก สท. ได้ตลอดเวลาเทศบาลก็มาทำให้แล้ว” (วิเชียร แซ่ตั้ง, สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตราด ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($n = 341$)

ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาตามแผน 3 ปี	2.20	1.37	มีส่วนร่วม ค่อนข้างน้อย	2
2. การร่วมพิจารณาบรรจุแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ในแผนชุมชน	2.31	1.32	มีส่วนร่วม ค่อนข้างน้อย	1
3. การมีส่วนร่วมในแผนงบประมาณรายจ่ายประจำปีเทศบาล	2.08	1.27	มีส่วนร่วม ค่อนข้างน้อย	3
รวม	2.20	1.32	มีส่วนร่วม ค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 12 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยต่อการตัดสินใจในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตราด ($\bar{x} = 2.20$) ทั้งในระดับภาพรวมและรายประเด็น ทั้ง 3 ประเด็น

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่ากลุ่มตัวอย่างของประชากรมีส่วนร่วมในการร่วมพิจารณาบรรจุแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ในแผนชุมชนค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 2.31$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาตามแผน 3 ปี ค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 2.20$) และการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในแผนงบประมาณรายจ่ายประจำปีเทศบาลค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 2.08$)

จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยในการตัดสินใจ โดยเฉพาะในการบรรจุแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ในแผนชุมชน มาจากการที่เทศบาลมีผู้นำที่ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ คือ ประชาชนได้รับผลดี จึงไม่ค่อยพบปัญหาที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อชุมชน อีกทั้งเทศบาลได้จัดทำแผนงานโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ ไว้ค่อนข้างครอบคลุม ประชาชนให้ความไว้วางใจในตัวผู้นำ ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบรรจุแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ในแผนชุมชน

“บ้านเราเป็นชุมชนเล็ก ๆ ปัญหาบ่อย ช่วยกันดูแลคนละไม้ละมือ หากเกินกำลังก็แจ้งเทศบาล เขาก็ใส่ในแผนพัฒนาไว้ไม่นานเกินรอก็มาทำให้แล้ว” (สุจินต์ มานะเพียรเจริญ, สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($n = 341$)

ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การร่วมสนับสนุนเงิน	1.77	1.09	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	3
2. การร่วมสนับสนุนแรงงาน	2.18	1.19	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	1
3. การให้ความร่วมมือ สนับสนุนข้าวปลาอาหาร เมื่อมีการขอความร่วมมือ	2.06	1.21	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	2
รวม	2.00	1.16	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 13 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ($\bar{x} = 2.00$) ทั้งในระดับภาพรวมและรายประเด็น ทั้ง 3 ประเด็น

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่ากลุ่มตัวอย่างของประชากรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนแรงงาน ค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 2.18$) รองลงมา คือ การให้ความร่วมมือ สนับสนุนข้าวปลาอาหาร เมื่อมีการขอความร่วมมือ ค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 2.06$) และการร่วมสนับสนุนเงินค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 1.77$)

จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยในการดำเนินการ โดยเฉพาะในการร่วมสนับสนุนแรงงาน มาจากการที่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง ยังขาดการมีส่วนร่วม คนที่มาก็มักเป็นคนหน้าเดิม ๆ และประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนใหญ่ การที่มาร่วมในแต่ละครั้งก็สูญเสียรายได้ และมักตอบว่าไม่มีเวลา และมองว่า เป็นหน้าที่ของพนักงานเทศบาลที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งพนักงานเทศบาลสามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมเพียงแค่สนับสนุนแรงงานเพียงบางครั้งใน

การจัดกิจกรรมพัฒนาที่ดำเนินการในภาพรวมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ “เทศบาลมีงบประมาณเยอะเยอะ พนักงานก็มาก” (ชลภัทร์ ไชยมนตรี, สัมภาษณ์, 2557)

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบางบาล จังหวัดตราด (n = 341)

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน	3.99	0.93	ค่อนข้างมาก	1
2. อุดมการณ์รักท้องถิ่น	3.63	0.92	ค่อนข้างมาก	3
3. บทบาทของผู้นำ	3.35	0.98	ปานกลาง	4
4. บทบาทของเครือข่ายชุมชน	3.74	0.89	ค่อนข้างมาก	2
รวม	3.68	0.93	ค่อนข้างมาก	

จากตาราง 14 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุงในภาพรวมมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก ตามปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอบางบาล จังหวัดตราด ($\bar{X} = 3.68$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยแยกจากกันก็จะสามารถแบ่งปัจจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม คือ ปัจจัยที่มีผลค่อนข้างมาก ได้แก่ ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน บทบาทของเครือข่ายชุมชน และอุดมการณ์รักท้องถิ่น ส่วนอีกปัจจัยหนึ่ง คือ บทบาทของผู้นำ มีผลปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างของประชากรมีส่วนร่วมจากผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน มีผลค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมจากบทบาทของเครือข่ายชุมชน มีผลค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.74$) การมีส่วนร่วมจากอุดมการณ์รักท้องถิ่น มีผลค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.63$) และบทบาทของผู้นำ มีผลปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$)

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตราด จากผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน ($n = 341$)

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้ชุมชนได้โครงการที่ตรงความต้องการของชุมชน	4.02	0.93	มาก	1
2. การเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น	3.95	0.95	ค่อนข้างมาก	3
3. การเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข	4.00	0.91	มาก	2
รวม	3.99	0.93	ค่อนข้างมาก	

จากตาราง 15 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง เห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน ในภาพรวมเป็นปัจจัยที่มีผลค่อนข้างมากต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน ($\bar{x} = 3.99$) ในระดับภาพรวม และรายประเด็น ทั้ง 3 ประเด็น

เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างของประชากรมีส่วนร่วมจากการเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้ชุมชนได้โครงการที่ตรงความต้องการของชุมชน มีผลมาก ($\bar{x} = 4.02$) รองลงมา คือ การเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไขมีผลมาก ($\bar{x} = 4.00$) และการเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นมีผลค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.95$)

จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ ของประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน ของกลุ่มตัวอย่างประชาชน มีผลค่อนข้างมาก ในการที่ได้โครงการที่ตรงความต้องการของชุมชน ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข และชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นนั้น เป็นปัจจัยที่ได้ผลมาจากการที่ประชาชนมีความเดือดร้อนที่เผชิญร่วมกัน อย่างเช่น ปัญหาน้ำท่วมถนน คู คลองตื้นเขินจึงร่วมกันเสนอปัญหาและนายกเทศมนตรีได้ให้ความสำคัญกับปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นอันดับแรก “ก็นายกให้ความสำคัญลงประชาคมจัดทำแผนชุมชนทุกครั้ง และรับฟังปัญหาข้อเสนอแนะด้วยตัวเองทุกครั้ง

ประชาชนที่เดือดร้อนแล้วเสนอปัญหาเข้ามา ทำให้นายกได้รู้ปัญหาที่แท้จริงก็ได้รับการแก้ไขทุกรายอย่างรวดเร็ว และอะไรที่ทำแล้วเกิดประโยชน์กับส่วนรวมนายกทำหมด” (สมควร มะโนกิจ. สัมภาษณ์. 2557)

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด จากอุดมการณ์รักท้องถิ่น (n = 341)

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนเพราะเป็นข้อตกลงร่วมกันของชุมชน	3.58	0.92	ค่อนข้างมาก	2
2. ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนเพราะเป็นการพัฒนาชุมชนของตนเอง	3.83	0.92	ค่อนข้างมาก	1
3. ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน เพราะคนในชุมชนปฏิบัติร่วมกัน	3.49	0.92	ค่อนข้างมาก	3
รวม	3.63	0.92	ค่อนข้างมาก	

จากตาราง 16 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง เห็นว่าอุดมการณ์รักท้องถิ่นในภาพรวม เป็นปัจจัยที่มีผลค่อนข้างมากต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน ($\bar{X} = 3.63$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยแยกจากกันจะเห็นว่า ตามระดับการมีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ ปัจจัยที่มีผลค่อนข้างมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างของประชากรในเขตเทศบาล มีส่วนร่วมจากการเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน ได้แก่ มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน เพราะเป็นการพัฒนาชุมชนของตนเอง ($\bar{X} = 3.83$) รองลงมา คือ ส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนเพราะเป็นข้อตกลงร่วมกันของชุมชน ($\bar{X} = 3.58$) และส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน เพราะคนในชุมชนปฏิบัติร่วมกัน ($\bar{X} = 3.49$)

จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยต่าง ๆ ของอุดมการณ์รักท้องถิ่นจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนมีผลค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในกระบวนการวางแผนชุมชนเพราะเป็นการพัฒนาชุมชนของตนเอง พบว่าเป็นท้องถิ่นบ้านเกิดของคนส่วนใหญ่ในชุมชน คนในชุมชนจึงมีความตั้งใจที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น อย่างเช่น การร่วมกันรักษาความสะอาดของบ้านเรือน และร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อม คู คลอง ร่วมกันทำกิจกรรมพัฒนาภายในชุมชนในวันสำคัญ เช่น วันพ่อ วันแม่ และสวดสวดคุณแล สภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น เมื่อมีเหตุรำคาญของรังสีส่งน้ำ ขยายพาราคเลอะถนนส่งกลิ่นเหม็น และเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุบนท้องถนน ก็จะช่วยกันแจ้งมายังเทศบาล

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุ้ง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จากบทบาทของผู้ผู้นำ (n = 341)

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. ท่านเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน เพราะเชื่อในผลงานของผู้ผู้นำ	3.43	0.97	ค่อนข้างมาก	1
2. ท่านเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพราะปฏิบัติตามแบบอย่างของผู้ผู้นำ	3.31	0.96	ปานกลาง	3
3. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพราะเชื่อในผลงานที่ผ่านมาของผู้ผู้นำ	3.32	1.01	ปานกลาง	2
รวม	3.35	0.98	ปานกลาง	

จากตาราง 17 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุ้ง เห็นว่าบทบาทของผู้ผู้นำในภาพรวม เป็นปัจจัยที่มีผลค่อนข้างปานกลางต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน ($\bar{x} = 3.35$) ในภาพรวม

เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างของประชากรในเขตเทศบาล มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนเพราะเชื่อในผลงานของผู้ผู้นำ มีผลค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.43$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเพราะเชื่อในผลงานที่ผ่านมาของผู้ผู้นำมีผลปานกลาง

($\bar{x} = 3.32$) และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพราะปฏิบัติตามแบบอย่างของผู้นำ มีผลปานกลาง ($\bar{x} = 3.31$)

จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยต่าง ๆ จากบทบาทของผู้นำ จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนมีผลค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในกระบวนการวางแผนชุมชนเพราะเชื่อในผลงานของผู้นำ พบว่าสาเหตุมาจากความเชื่อมั่นในผลงานของผู้นำ ที่ได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีมาแล้ว 4 สมัย เป็นระยะเวลากว่า 16 ปี นับแต่ครั้งที่ยังมีฐานะเป็นสุขาภิบาล เป็นผู้นำที่มีความโดดเด่นในเรื่องการตัดสินใจที่มีความรวดเร็ว มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชน เป็นคนที่มีวิสัยทัศน์กว้างและมีประสบการณ์ในการทำงาน เป็นผู้นำที่รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากประชาชน ลงมือทำอย่างเป็นรูปธรรม อย่างเช่น แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้เนื่องจากยากจนและอยู่อาศัยในที่ดินทำกินของผู้อื่นและอยู่นอกเขตไฟฟ้า แก้ไขหากรณีพิพาทของพี่น้องในเรื่องเขตที่ดินเพราะที่ดินอยู่ในย่านเศรษฐกิจการค้า

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จากบทบาทของเครือข่ายชุมชน ($n = 341$)

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. ปัญหาด้านการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน สามารถแก้ไขได้โดยเครือข่ายชุมชน	3.93	0.90	ค่อนข้างมาก	1
2. เครือข่ายชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ระหว่างเครือข่ายชุมชนเป็นประจำ	3.72	0.87	ค่อนข้างมาก	2
3. การนำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชุมชน เกิดจากการผลักดันของเครือข่ายชุมชน	3.70	0.88	ค่อนข้างมาก	3
4. เครือข่ายชุมชนมีกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	3.62	0.90	ค่อนข้างมาก	4
รวม	3.74	0.89	ค่อนข้างมาก	

จากตาราง 18 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง เห็นว่าจากบทบาทของเครือข่ายชุมชนในภาพรวม เป็นปัจจัยที่มีผลค่อนข้างมากต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ($\bar{X} = 3.74$) ทั้งในระดับภาพรวมและรายประเด็นทั้ง 4 ประเด็น

เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างของประชากรในเขตเทศบาล ปัญหาด้านการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน สามารถแก้ไขได้โดยเครือข่ายชุมชน มีผลค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมาคือเครือข่ายชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ระหว่างเครือข่ายชุมชนเป็นประจำ มีผลค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.72$) การนำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชุมชนเกิดจากการผลักดันของเครือข่ายชุมชน มีผลค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.70$) เครือข่ายชุมชนมีกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องมีผลค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.62$)

จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ จากบทบาทของเครือข่ายชุมชน จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนของกลุ่มตัวอย่างประชาชน มีผลค่อนข้างมาก โดยเฉพาะปัญหาด้านการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชนสามารถแก้ไขได้โดยเครือข่ายชุมชน พบว่าปัญหาด้านการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน สามารถแก้ไขได้โดยเครือข่ายชุมชน เครือข่ายชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ระหว่างเครือข่ายชุมชนเป็นประจำ การนำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชุมชนเกิดจากการผลักดันของเครือข่ายชุมชน และเครือข่ายชุมชนมีกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยที่มีผลค่อนข้างมากต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน อาจมีสาเหตุมาจากกระบวนการวางแผนชุมชนของเทศบาลตำบลแสนตุงนั้น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนและเครือข่ายชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง เข้าร่วมกิจกรรมด้านกระบวนการวางแผนชุมชนจำนวนมากกว่าการจัดประชุมประชาคมทั่ว ๆ ไปในเขตเทศบาล โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานภาคเอกชนเป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการวางแผนชุมชนของเทศบาลตำบลแสนตุง

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ตาราง 19 ผลการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรกำหนด

สมมติฐานการวิจัย	Prob.	ผลการทดสอบ	ค่าสหสัมพันธ์	การตีความ
1. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชนมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมติฐาน	0.29	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
2. อุดมการณ์รักท้องถิ่นมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมติฐาน	0.30	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
3. บทบาทของผู้นำมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมติฐาน	0.30	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
4. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	มี 0.00*	ยอมรับสมมติฐาน	0.30	มีความสัมพันธ์ปานกลาง

ตาราง 19 (ต่อ)

สมมุติฐานการวิจัย	Prob.	ผลการทดสอบ	ค่าสหสัมพันธ์	การตีความ
5. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.34	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
6. อุดมการณ์รักท้องถิ่น มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.45	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
7. บทบาทของผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.46	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
8. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.30	มีความสัมพันธ์ปานกลาง

ตาราง 19 (ต่อ)

สมมุติฐานการวิจัย	Prob.	ผลการทดสอบ	ค่าสหสัมพันธ์	การตีความ
9. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.01*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.17	มีความสัมพันธ์ต่ำ
10. อุดมการณ์รักท้องถิ่นมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.42	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
11. บทบาทของผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.53	มีความสัมพันธ์สูง
12. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.26	มีความสัมพันธ์ปานกลาง

ตาราง 19 (ต่อ)

สมมุติฐานการวิจัย	Prob.	ผลการทดสอบ	ค่าสหสัมพันธ์	การตีความ
13. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตู่ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.26	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
14. อุดมการณ์รักท้องถิ่นมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตู่ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.38	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
15. บทบาทของผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตู่ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.40	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
16. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตู่ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	0.00*	ยอมรับสมมุติฐาน	0.30	มีความสัมพันธ์ปานกลาง

* ระดับนัยสำคัญที่ .05

จากการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรกำหนดอันได้แก่ ประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน อุดมการณ์รักท้องถิ่น บทบาทของผู้นำ และบทบาทของเครือข่ายชุมชน โดยการใช้ค่าสหสัมพันธ์ Pearson Correlation จะใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าสหสัมพันธ์	การตีความ
0.01-0.25	มีความสัมพันธ์ต่ำ
0.26-0.50	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
0.51-0.75	มีความสัมพันธ์สูง
0.76-1.00	มีความสัมพันธ์สูงมาก

หลังจากวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แล้วในกรณีที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงและยอมรับสมมติฐานที่ระดับนัยยะสำคัญที่ .05 แล้ว จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุโดยใช้ฐานทางแนวคิดทฤษฎีต่อไป

จากตาราง 16 สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ได้ดังนี้

1. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอลำดวน จังหวัดตราด ยอมรับสมมติฐานในระดับนัยสำคัญที่ .05
2. อุดมการณ์รักท้องถิ่น มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอลำดวน จังหวัดตราด ยอมรับสมมติฐานในระดับนัยสำคัญที่ .05
3. บทบาทของผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอลำดวน จังหวัดตราด ยอมรับสมมติฐานในระดับนัยสำคัญที่ .05
4. บทบาทของเครือข่ายชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอลำดวน จังหวัดตราด ยอมรับสมมติฐานในระดับนัยสำคัญที่ .05
5. สมมติฐานการวิจัยที่ว่า ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอลำดวน จังหวัดตราด ยอมรับสมมติฐานในระดับนัยสำคัญที่ .05
6. อุดมการณ์รักท้องถิ่น มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอลำดวน จังหวัดตราด ยอมรับสมมติฐานในระดับนัยสำคัญที่ .05

16. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชน
ในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอสว่าง จังหวัดตรัง ยอมรับ
สมมติฐานในระดับนัยสำคัญที่ .05

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ โดยใช้ Pearson Correlation ดังกล่าว จะพบค่าสหสัมพันธ์สูง ได้แก่ สมมุติฐาน 2 ข้อดังนี้

1. บทบาทของผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.53

2. บทบาทของผู้นำ มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยมีค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.52

จากค่าสหสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุ (Causation) โดยใช้ข้อมูลในเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ในประสบการณ์ทำงานที่เทศบาลตำบลแสนตุง การวิเคราะห์เหตุในเชิงคุณภาพดังกล่าว ตั้งอยู่บนหลักการ 3 ประการ คือ

1. กฎการแปรผันร่วม (Co-variation Rule) กล่าวได้ว่าตัวแปรที่เป็นสาเหตุ (Cause) และตัวแปรที่เป็นผล (Effect) ต้องมีการแปรผันร่วมกัน หรือมีความสัมพันธ์กัน

2. กฎของการเกิดก่อน (Temporal Rule) กล่าวได้ว่าตัวแปรที่เป็นสาเหตุ

3. กฎของความตรงภายใน (Internal - validity Rule) กล่าวได้ว่าตัวแปรที่เป็นสาเหตุที่เกิดก่อน และตัวแปรที่เป็นผลที่เกิดหลัง โดยได้รับอิทธิพลจากตัวแปรที่เป็นสาเหตุโดยตัวแปรที่เป็นผลต้องได้รับผลจากตัวแปรที่เป็นสาเหตุเพียงตัวเดียวเท่านั้น

ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งให้เห็นบทบาทของผู้นำ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลอย่างไร

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์เพิ่มเติม จะพบว่าบทบาทผู้นำเป็นสาเหตุทำให้ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง เข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจากประชาชนเชื่อมั่นและให้ความไว้วางใจในตัวผู้นำ จากการที่นายกเทศมนตรีตำบลแสนตุง นายอุดมพันธ์ สว่างไสว ได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีมาแล้ว 4 สมัย เป็นระยะเวลามากกว่า 16 ปี ตั้งแต่ครั้งยังมิฐานะเป็นสุขาภิบาล เป็นผู้นำที่มีลักษณะเด่นในเรื่องของการตัดสินใจที่มีความรวดเร็ว มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาช่วยเหลือประชาชนได้อย่างรวดเร็ว เป็นคนที่มีวิสัยทัศน์กว้าง และมีประสบการณ์ในการบริหารงานเป็นผู้นำที่รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของประชาชนพร้อมลงมือทำแบบรูปธรรม สร้างความศรัทธาให้แก่ประชาชน และประชาชนมีความเชื่อมั่นจากผลงานที่ผ่านมา ที่สร้างชื่อเสียงในด้านการบริหารจัดการ ให้เทศบาลตำบลแสนตุง จนได้รับรางวัลการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2554 จากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จนกลายเป็นสถานที่ศึกษาดูงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในด้านการบริหารจัดการ การที่ผู้นำมีลักษณะ

โดดเด่นมาแต่ในอดีต และโครงสร้างการทำงานแบบบนลงล่างของระบบราชการ (Top Down Process) ประกอบกับความสม่ำเสมอของการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของนายกฯ ที่ปฏิบัติงานประจำสม่ำเสมอ คือ ประชาชนได้รับผลดีจากการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของนายกฯ จึงไม่ค่อยพบปัญหาที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อชุมชน แต่ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน เพราะปฏิบัติตามแบบอย่างของผู้นำมีแนวโน้มลดลง อาจเป็นเพราะบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอดีตจะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลกำกับการสั่งการจากหน่วยงานระดับสูง ในการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลที่ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลมากที่สุดเป็นหลักในการปฏิบัติราชการ ต่างจากผู้นำท้องถิ่นในปัจจุบันที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต่อส่วนร่วมที่มาจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่ มากกว่าที่จะเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่สั่งการจากหน่วยระดับที่สูงกว่าเป็นหลักในการปฏิบัติราชการ (วิวัตร อัมภวัน, สัมภาษณ์, 2557)

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุ้ง ประกอบอาชีพค้าขายส่วนใหญ่ ประมาณ 80% เป็นผู้ที่ค่อนข้างมีความรู้ มีความหลากหลายในทางความคิด ประชาชนจึงชอบผู้นำแบบเสรี เพราะจะไม่มีความคิดค้นในเรื่องการแสดงความคิดเห็นและขอบเขตของการตัดสินใจ กล่าวที่จะเสนอแนะเรื่องต่าง ๆ รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตามสถานการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้นได้ เพราะนายกฯ เป็นคนที่มีความเป็นกลางจะไม่เข้าไปยุ่งและเกี่ยวข้อง หรือสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้โอกาสในการแสดงออกทางความคิดได้อย่างเต็มที่

“นายกฯ เป็นคนที่รับฟังปัญหาโดยไม่มียึดติด และลงมือทำอย่างรวดเร็ว จึงสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้กับประชาชนได้” (อนุรักษ์ รักษาพล, สัมภาษณ์, 2557)

จากบทบาทของผู้นำดังกล่าว มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยสังเกตได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการเข้าร่วมประชาคมในโครงการที่มีความสำคัญ อย่างเช่นการจัดประชุมประชาคมแผนเพื่อก่อสร้างตลาดสดเทศบาลตำบลแสนตุ้งที่ได้มาตรฐาน แทนตลาดเดิมที่เก่าและทรุดโทรม ประชาชนให้ความสำคัญมีส่วนร่วมมากเนื่องจากประชาชนต้องตัดสินใจระหว่างประโยชน์ที่ได้รับจากการมีสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ สะอาด น่าซื้อ และมีมาตรฐานกับการสูญเสียรายได้จากการย้ายไปขายสินค้าที่ตลาดชั่วคราวในระหว่างรอตลาดสดแห่งใหม่ก่อสร้างเสร็จ ผลจากการตัดสินใจเข้าร่วมประชาคม ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน จากการที่ผู้วิจัยมีความคิดว่าประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมน้อย แต่ผลปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากผลของการวิจัยออกมาว่าประชาชนมีส่วนร่วมมาก เนื่องจากสภาพพื้นที่ประชาชนมีการอยู่อาศัยกันอย่างกระจายทั้งเขตเทศบาลจึงทำให้มองความีส่วนร่วมน้อย มาจากสาเหตุที่เรามักพบว่าการทำประชาคมในแต่ละครั้งมักจะมีประชาชนมาเข้าร่วมค่อนข้างน้อยเป็นส่วนใหญ่ โดยพบว่า

ประชาชนเข้าร่วมเพียง 20 ถึง 100 คน ต่อการจัดประชุมในแต่ละครั้ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 2 ถึง ร้อยละ 10 ของประชาชนทั้งหมดในชุมชนนั้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้ จะแบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. การอภิปรายผลการวิจัย
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบข้อที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง ($\bar{x} = 2.22$) ในภาพรวม แต่เมื่อพิจารณาในรายประเด็น จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าว มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง แบ่งออกเป็นกิจกรรม 2 กลุ่ม คือ การมีส่วนร่วมปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ข้อค้นพบข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากสมมุติฐานปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ได้แก่ ผลประโยชน์จากการเข้าร่วม อุดมการณ์รักท้องถิ่น บทบาทของผู้นำ

และบทบาทของเครือข่ายชุมชน ผู้วิจัยทดสอบสมมุติฐานจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบว่าสมมุติฐานที่ยืนยัน

บทบาทของผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

บทบาทของผู้นำ มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

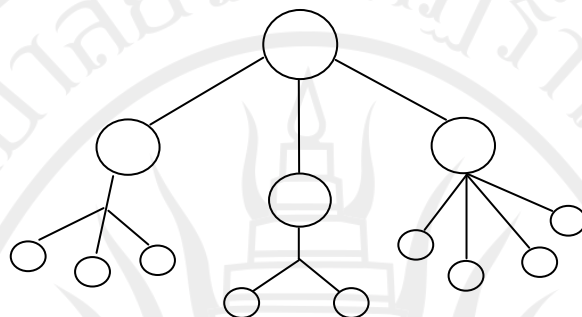
อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่าปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ได้แก่ บทบาทของผู้นำ เป็นปัจจัยหลัก ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อสรุปของแสวง รัตนมงคลมาส (2543 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ซึ่งได้สรุปถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยเชิงเงื่อนไขของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมจะมีลักษณะ 2 ด้านในเวลาเดียวกันคือ ด้านหนึ่งจะเปิดโอกาสให้คนบางกลุ่มเข้าไปมีบทบาทในนโยบาย แต่อีกด้านจะสร้างข้อจำกัดเชิงอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ปัจจัยภายใน เมื่อพิจารณาจากมิติเชิงแรงจูงใจของบุคคล การจะเข้าไปร่วมกิจกรรมใด ๆ จะต้องมีจุดร่วมในกรณีใดกรณีหนึ่งหรือทั้ง 3 กรณีข้างล่างซึ่งจะนำไปสู่การสร้างพันธมิตรในการมีส่วนร่วม คือ

- 2.1 จุดร่วมอุดมการณ์เดียวกัน (Common Ideology)
- 2.2 จุดร่วมในผลประโยชน์ (Common Interest)
- 2.3 จุดร่วมในตัวบุคคล (Personality)

ภาพประกอบ 6 บทบาทผู้นำเชิงอุปถัมภ์

ที่มา : (แสวง รัตนมงคลมาส. 2543 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์แบบไม่เท่าเทียมระหว่างคนสองคน (Dyadic Relationship) เช่น นายไพร ลูกพี่ ลูกน้อง เจ้าแก้ว ลูกไร่ เป็นต้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนระหว่างผลประโยชน์และคุณค่า โดยมีอุดมการณ์ พระเดชพระคุณ และความกตัญญูรู้คุณเป็นตัวเชื่อม

ความสัมพันธ์แบบ “อุปถัมภ์ - ผู้ได้รับอุปถัมภ์” เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนสองฝ่ายที่พึ่งพากัน แต่เป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันในกรณีของสังคมไทยความสัมพันธ์แบบนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิพ่อปกครองลูก (Paternalism) ที่ผู้มีอำนาจบารมีจะต้องแจกจ่ายผลประโยชน์ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้ด้อยอำนาจบารมี และฝ่ายหลังก็อาศัยระบบดังกล่าว บุคคลที่มีอำนาจหรือผู้ใหญ่ เป็นมรรควิธีในการขจัดปัดเป่าปัญหาและแสวงหาความก้าวหน้าในระบบราชการ และแนวคิดนี้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของสังคมไทย ที่เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม และความเชื่อในความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ซึ่งยอมรับความแตกต่างส่วนตัว ในการมีทรัพย์สินและอำนาจวาสนาว่าเป็นสิ่งธรรมดา เนื่องจากสะสมบุญได้แตกต่างกัน

อกิน รพีพัฒน์ (2557 : 45 ; อ้างถึงใน ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. 2555 : 125) ได้อธิบายว่า สังคมไทยก่อนการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยรัชการที่ 5 แบ่งชนชั้นออกเป็น 2 ชนชั้น (Class) หรือ 2 ฐานันดร (Estate) คือชนชั้นปกครองที่ประกอบไปด้วยเจ้าและนาย และชนชั้นที่ถูกปกครอง ซึ่งประกอบไปด้วยไพร่และทาส นายจะมีไพร่เป็นลูกน้องและประกอบเป็นหน่วยปกครองที่เล็กที่สุดในสังคม รวมกันเข้าเป็นกอง เป็นกรมต่าง ๆ ผู้ที่เป็นหัวหน้าหรือนายก็จะมียศศักดิ์นาสูงขึ้นไปเป็นลำดับ

สังคมไทยโบราณจึงเป็นสังคมที่มีการจัดระบบการบังคับบัญชาลดหลั่นกันลงไปแบบทหาร เป็นวิธีการควบคุมกำลังคน เพื่อทำการผลิตหรือให้บริการแก่รัฐ ทั้งนี้เพราะในช่วงนั้น ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้คน 2 คนขึ้น หรือทั้งสองฝ่ายชำระความสัมพันธ์ไว้ได้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างนายกับไพร่ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นระบบการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (Social Exchange) รูปแบบซึ่งไม่เหมือนกันผู้เป็นนายได้รับของกำนัลแรงงานที่ไพร่มาช่วยงาน ส่วนค่าธรรมเนียมในการปฏิบัติหน้าที่และการให้ความคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายและการช่มแห่งรังแกจากไพร่ ช่วยเหลือไพร่ในการหลีกเลี่ยงการเกณฑ์แรงงานของทางราชการ (ยามศึกสงครามหรือในยามปกติ เช่น การขุดคลอง การก่อสร้าง) สิ่งที่สำคัญที่ผู้เป็นนายให้แก่ไพร่ก็คือ การคุ้มครองลูกน้องของตนจากสิ่งที่รัฐเรียกร้องและจากภัยอันตรายที่เกิดจากคนอื่น ๆ รวมทั้งการใช้สิทธิต่าง ๆ หรือช่วยเหลือเมื่อเวลากระทำผิดและจะต้องนำขึ้นศาลเพื่อลงโทษ เป็นต้น ในบรรดาชนชั้นปกครองด้วยกันเอง ก็มีความสัมพันธ์ในรูปแบบอุปถัมภ์ สิ่งใหญ่ที่สามารถให้แก่ผู้น้อย ของตนได้คือการเลื่อนฐานะตำแหน่งโดยการเสนอแนะต่อเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ที่มียศศักดิ์สูงขึ้นไป หรือช่วยเหลือให้รอดพ้นจากการถูกลงโทษเมื่อลูกน้องของตนกระทำผิด รวมทั้งแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ สิ่งที่ถูกน้องทำให้แก่ผู้อุปถัมภ์ของตนก็คือ การให้บริการและการให้การสนับสนุนในทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยโบราณที่การอำนาจเมืองขึ้นอยู่กับกำลังคนที่อยู่ในการบังคับบัญชา นายผู้ที่มีลูกน้องมากก็ย่อมเป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองมากตามไปด้วย

อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ - ผู้ได้รับการอุปถัมภ์ ไม่ได้หยุดนิ่งคงที่แต่มีการเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาและความหมาย เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนไปสู่ระบบทุนนิยมและพัฒนามากขึ้น การที่ชาวไร่ชาวนาต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงในชีวิตความเป็นอยู่ของตน อันเนื่องมาจากความไม่แน่นอนของสภาพธรรมชาติและตลาด เขาจึงยึดถือบุคคลไว้เป็นที่พึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงให้ความสำคัญต่อการลงทุนทางด้านสังคมมากกว่าเศรษฐกิจ โดยอาจจะยอมขายสินค้าในราคาต่ำเพื่อรักษาความสัมพันธ์ส่วนตัวกับพ่อค้าที่เป็นผู้อุปถัมภ์ แต่ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ในท้องที่ที่อุดมสมบูรณ์ มีการคมนาคมสะดวกสบาย และมีพ่อค้าคนกลางเข้ามาแข่งขันกันซื้อผลผลิตกับชาวไร่ชาวนา ชาวไร่ชาวนาก็อาจจะขายให้แก่พ่อค้าที่ให้ราคาดีที่สุดก่อน หรือขายสินค้าให้กับพ่อค้าที่รับซื้อแต่ละชนิด

ดังนั้น ในพื้นที่และสถานการณ์เช่นนี้ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ก็อาจจะสุกปรก爛กลายเป็นความสัมพันธ์แบบซื้อขายโดยตรง ในขณะเดียวกันในพื้นที่ที่มีการคมนาคมไม่สะดวก พ่อค้านายทุนมีที่ดินมากและแบ่งให้ผู้รับการอุปถัมภ์หรือลูกน้อง ซึ่งจะขายผลผลิตให้แก่เจ้าของที่ดินเป็นประจำโดยเจ้าของที่ดินจะให้การอุปถัมภ์ให้เงินกู้ยืมและช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้ได้รับการอุปถัมภ์ จะเปลี่ยนไปสู่ความขัดแย้งมีอัตราสูงหรือมีการบิดพลิ้วหนีหนี บางครั้งจึงพบว่ามีการใช้ความรุนแรงเพื่อเป็นหลักประกันของพันธะสัญญาและความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างพ่อค้ากับชาวนาจะค่อยๆ จางหายไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง ยังมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนค่อนข้างน้อยในเรื่องการตัดสินใจและการดำเนินการ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1. นายกเทศมนตรีควรเป็นแกนหลักในการลงไปประชาคมด้วยทุกครั้ง
2. นายกเทศมนตรีควรทำหน้าที่พิธีกรในการประชาคมด้วยตนเอง
3. ในการประชาสัมพันธ์นายกเทศมนตรีควรเป็นผู้พูดเชิญชวนให้ประชาชนมาร่วมประชาคมเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชน
4. ในการประชามชนนายกเทศมนตรีควรเขียนปัญหาที่ประชาชนเสนอมาด้วยตนเอง เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจว่าปัญหาที่เสนอมานั้นจะได้รับการแก้ไข
5. ในการดำเนินการนายกเทศมนตรีควรลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน
6. นายกเทศมนตรีควรลงมือทำควบคู่ไปกับประชาชน
7. นายกเทศมนตรีควรให้การสนับสนุนทางด้านปัจจัยต่าง ๆ เช่น เงิน แรงงาน อาหาร เพื่อเป็นแบบอย่าง
8. การจัดให้เทศบาลตำบลแสนตุงจัดกลไกการประชามชนรูปแบบใหม่อย่างเป็นทางการ คือการจัดตั้งองค์กรสภาตำบลในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง เพื่อให้สภาองค์กรชุมชนทำหน้าที่ส่งเสริมในการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นร่วมกับนักการเมืองท้องถิ่น
9. ในการคัดเลือกกรรมการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ควรเป็นการคัดเลือกจากการลงมติของประชาชนแต่ละชุมชน เพื่อให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการวางแผนชุมชนได้มากขึ้น
10. ในปัจจุบันพบว่าบทบาทของผู้นำในเทศบาลตำบลแสนตุง มีบทบาทลดน้อยลง แต่จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญมากขึ้นในกระบวนการวางแผนชุมชน คือ ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน บทบาทของเครือข่ายชุมชนและอุดมการณ์รักท้องถิ่น ดังนั้นเทศบาลตำบลแสนตุง ควรมีมาตรการที่สำคัญต่อไปนี้

10.1 ในการที่จะดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนจะต้องมีสิ่งจูงใจที่เป็นรูปธรรมสำหรับประชาชน เช่น ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ หรือได้รับการยอมรับจากสังคมที่ชัดเจน หรือมีสิทธิพิเศษบางประการในการติดต่อประสานงานกับส่วนราชการ

10.2 ควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในเทศบาลตำบลแสนตุง เห็นคุณค่าและรักท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

10.3 ควรกำหนดกิจกรรมเพื่อรักษาเครือข่ายหรือเพิ่มความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายของชุมชนให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน เช่น จัดกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญ หรือการจัดการศึกษาดูงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้ คือ

1. ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเจาะลึก ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน และมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบเพิ่มเติมในประเด็นที่การศึกษาในเชิงปริมาณไม่สามารถทำได้
2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในอีก 3 - 5 ปี ข้างหน้าเพื่อให้ทราบถึงหากมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนในอนาคตหรือไม่

บรรณานุกรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กุนจันทร์ สิงห์สุ. (2535). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบำรุงรักษาสระเก็บน้ำเนื่องมาจากโครงการ กสข. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกมินทร์ วังอ่อน. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน : กรณีศึกษาตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). เชียงราย : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จิราวัลย์ วรวงศ์. (2550). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2527). สภาพทางเศรษฐกิจการเมืองสังคมและวัฒนธรรมของสังคมหมู่บ้านชนบทกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- ชลภัทร์ ไชยมนตรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัจนุชา เป็นผู้สัมภาษณ์. (13 สิงหาคม 2557). ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้านอุดมสุข ตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2549). รายงานการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในปัญหาขาดแคลนน้ำในจังหวัดระยอง : การเมืองของภาคประชาสังคมท้องถิ่น ในกระบวนการสร้างเมืองน่าอยู่. กรุงเทพฯ : มูลนิธิชุมชนไทย.
- _____. (2555). วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม. จันทบุรี : โครงการผลิตตำราและเอกสารประกอบการสอน สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชาคริต ไทยประดิษฐ์. (2548). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจันทบุรีที่มีต่อโครงการบรรเทาอุทกภัยจังหวัดจันทบุรี. ปัญหาพิเศษ รป.ม. (การบริหารทั่วไป). ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐชยาน์ สุขวงศ์. (2553). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด. การศึกษาอิสระ รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ :

ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

ทองอินทร์ วงศ์โสธร และธิดิรัตน์ วิศาลเวทย์. (2537). **นโยบายและการวางแผนการศึกษา**.

(เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ธวัชชัย สถิตเสถียร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัชรนุชา เป็นผู้สัมภาษณ์, (25 พฤษภาคม 2556).

ที่สำนักงานเทศบาลตำบลแสนตุง จังหวัดตราด.

นิพนธ์ พัฒนวงศ์สุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัชรนุชา เป็นผู้สัมภาษณ์. (14 มิถุนายน 2556).

ที่ร้านเพื่อนเกษตร ตำบลแสนตุง จังหวัดตราด.

ปกรณ์ ปริยากร. (2544). **การวางแผนกลยุทธ์ : แนวทางเชิงประยุกต์**. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.

ปุ่น สถิตเสถียร. (ม.ป.ป.). (สมุดบันทึก). ตราด : บ้านปุ่น สถิตเสถียร.

พิสมัย บุญเลิศ. (2548). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนคร**

สมุทรปราการ. ปัญหาพิเศษ ปร.ม. (การบริหารงานทั่วไป). ชลบุรี :

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527). **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์**

การพัฒนาปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

ภราดร บุญบุตร. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณี**

กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (การบริหารทั่วไป). ชลบุรี :

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และอดิษฐ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2538). **ปัญหาการจัดการและความขัดแย้ง**

เรื่องน้ำ : การสำรวจพรมแดนแห่งความรู้. กรุงเทพฯ : ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

วิเชียร แซ่ตั้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัชรนุชา เป็นผู้สัมภาษณ์. (10 สิงหาคม 2557).

ที่ทำการกลุ่มสวัสดิการชุมชน เทศบาลตำบลแสนตุง จังหวัดตราด.

วิวัตร อัมภวัน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัชรนุชา เป็นผู้สัมภาษณ์. (27 สิงหาคม 2557).

ที่สำนักงานเทศบาลตำบลแสนตุง จังหวัดตราด.

สงกรานต์ ทวารศรีเรืองคาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัชรนุชา เป็นผู้สัมภาษณ์, (25 พฤษภาคม

2556). ที่สำนักงานเทศบาลตำบลแสนตุง จังหวัดตราด.

สมควร มะโนกิจ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัชรนุชา เป็นผู้สัมภาษณ์. (14 สิงหาคม 2557).

ที่ทำการกลุ่มสวัสดิการชุมชน เทศบาลตำบลแสนตุง จังหวัดตราด.

สมาน นวลจันทร์. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ตำบลนาเยื้อง

จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). อุดรธานี : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สังเวียน วราโพธิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัชรูชา เป็นผู้สัมภาษณ์, (25 พฤษภาคม 2556).

ที่สำนักงานเทศบาลตำบลแสนตุง จังหวัดตราด.

สำนักงานเทศบาลตำบลแสนตุง. (ม.ป.ป.). สภาพข้อมูลพื้นฐาน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

<http://www.khlungcity.go.th>. 10 มีนาคม 2556.

_____. (2555). แผนพัฒนาสามปี (2555-2557). จันทบุรี : สำนักงานฯ

สุจินต์ มานะเพียรเจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัชรูชา เป็นผู้สัมภาษณ์. (10 สิงหาคม 2557).

ที่ทำการกลุ่มสวัสดิการชุมชน เทศบาลตำบลแสนตุง จังหวัดตราด.

แสวง รัตนมงคลมาส. (2543). การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน : การจัดตั้งองค์กร

การนำและการตัดสินใจ. (เอกสารประกอบการบรรยาย). กรุงเทพฯ :

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อकिन รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ

วัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ :

ศักดิ์โสภารการพิมพ์.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2555). ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2555. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

<http://www.thailocaladmin.go.th/dla.go.th>. 21 พฤศจิกายน 2555.

อนันต์ เกตุวงศ์. (2543). หลักและเทคนิคการวางแผน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อนุรักษ์ รักษาพล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วนิดา วัชรูชา เป็นผู้สัมภาษณ์. (27 สิงหาคม 2557).

ที่สำนักงานเทศบาลตำบลแสนตุง จังหวัดตราด.

อนุวงศ์ ชาบุตร. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองรวม ศึกษาเฉพาะกรณี

ผังเมืองรวมเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษ ปร.ม. (การบริหารทั่วไป)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภิวัฒน์ ปะกัทธ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาล

เมืองกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (นโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยภายในเขตเทศบาล : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (การบริหารทั่วไป). ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อนันต์ กาญจนพันธุ์. (2544). มิติชุมชน : วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิอำนาจและการจัดการทรัพยากร. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อาภรณ์ วัชร. (2546). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (การบริหารทั่วไป). ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Briekner, William H, and Cope, Donald M. (1977). **The Planning Process**. Mass : Winthrop Publisher.
- Fulmer, Robert. M. (1974). **The New Management**. New York : Macmillan Publishing Co.
- Radclift-Brown, (1994). **Structure and Function in Primitive Society**. London : Cohen and West.
- WHO and UNICEF. (1978). **Strategies Utilized by School Superintendents in Establishing Participatory Linkages with the District Community**. New York : The University of Wisconsin.
- Yamane, T. (1973). **Statistics : An Introductory Analysis**. 3rd. New York : Harper and Row.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม อาจารย์ประจำคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2. ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
3. นางพัชรดา สุขวงศ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/๓๑๐

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงการวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนางสาววนิดา วัชบุชา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วม
ของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตอ อำเภอเขาสมิง
จังหวัดตราด” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความ
เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ เพือกนำผล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/๓๑๑

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงการวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนางสาววนิดา วัชบุชา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วม
ของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตอ อำเภอเขาสมิง
จังหวัดตราด” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความ
เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ เพือกนำผล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/๓๑๒

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นางพัชรา สุขวงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงการวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนางสาววนิดา วัชบุชา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วม
ของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตอ อำเภอเขาสมิง
จังหวัดตราด” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความ
เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ เพือกนำผล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/๒๖๒

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย
เรียน นายกเทศมนตรีตำบลแสนตุง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วยนางสาววนิดา วัชุนา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วม
ของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง
จังหวัดตราด” ในการนี้ขอแนะนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน ๑ ฉบับ กับประชาชนในเขต
เทศบาลตำบลแสนตุง จังหวัดตราด เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่นักศึกษากำลังสร้าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ เพือกนำผล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/๓๑๓

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย
เรียน นายกเทศมนตรีตำบลแสนตุง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วยนางสาววนิดา วัชุนา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วม
ของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง
จังหวัดตราด” ในการนี้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะ
มนุษยศาสตร์ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความ
เที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ เพื่อนำผล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนท้องถิ่น :
กรณีศึกษา เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

แบบสอบถามนี้ทางนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จัดทำเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชนเทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับสำหรับการวิจัยเท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ใน ☐ หน้าคำตอบที่เป็นจริง และเติมข้อความที่เป็นจริง

ลงในช่องว่าง

1. เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง
2. อายุ ปีเต็ม
3. ระดับการศึกษา
 - ☐ 1) ไม่ได้ศึกษา
 - ☐ 2) ประถมศึกษา
 - ☐ 3) มัธยมศึกษา/ ปวช.
 - ☐ 4) ปวส./ อนุปริญญา
 - ☐ 5)ปริญญาตรี
 - ☐ 6) สูงกว่าปริญญาตรี
4. สถานภาพการสมรส
 - ☐ 1) โสด
 - ☐ 2) สมรส
 - ☐ 3) หย่า/ แยกกันอยู่
 - ☐ 4) หม้าย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5. อาชีพปัจจุบันของท่าน

- ☐ 1) เกษตรกรรม
- ☐ 2) รับจ้างทั่วไป
- ☐ 3) ค้าขาย
- ☐ 4) รับราชการ/ ลูกจ้างของราชการ/ รัฐวิสาหกิจ
- ☐ 5) พนักงานเอกชน
- ☐ 6) ธุรกิจส่วนตัว
- ☐ 7) แม่บ้าน
- ☐ 8) อื่นๆ (โปรดระบุ)

6. รายได้โดยเฉลี่ยเดือนละ.....บาท

7. จำนวนปีที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลแสนตุง.....ปี.....เดือน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตพื้นที่เทศบาล

ตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อเท็จจริง ในความเห็นของท่านมากที่สุด

ระดับ 5 หมายถึง เป็นประจำทุกครั้งที่การมีส่วนร่วม

ระดับ 4 หมายถึง บ่อยครั้งการมีส่วนร่วม

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลางการมีส่วนร่วม

ระดับ 2 หมายถึง เป็นนานๆ ครั้งการมีส่วนร่วม

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เคยเข้ามีส่วนร่วม

การเข้าร่วมกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ประจำ (5)	บ่อยครั้ง (4)	ปานกลาง (3)	นาน ๆ ครั้ง (2)	ไม่เคย (1)
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา					
1.1 การเสนอปัญหาโดยผ่านการประชุมประชาคมหมู่บ้าน					
1.2 การเสนอปัญหาโดยผ่านนายกเทศมนตรี					
1.3 การเสนอปัญหาโดยผ่านสมาชิกสภาเทศบาล					
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
2.1 การร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาตามแผน 3 ปี					
2.2 การร่วมพิจารณาบรรจุแผนงาน/โครงการต่างๆ ในแผนชุมชน					
2.3 การมีส่วนร่วมในแผนงบประมาณรายจ่ายประจำปีเทศบาล					
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ					
3.1 การร่วมสนับสนุนเงิน					
3.2 การร่วมสนับสนุนแรงงาน					
3.3 การให้ความร่วมมือ สนับสนุนข้าวปลาอาหาร เมื่อมีการขอความร่วมมือ					

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนชุมชน ในเขตพื้นที่
เทศบาลตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อเท็จจริง ในความเห็นของท่านมากที่สุด

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย

ระดับ 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ระดับ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยมาก

ประเด็น	ความคิดเห็น				
	เห็นด้วย มาก (5)	เห็นด้วย (4)	ไม่แน่ใจ (3)	ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่เห็นด้วย มาก (1)
1. ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนชุมชน					
1.1 การเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้ชุมชนได้โครงการที่ตรงความต้องการของชุมชน					
1.2 การเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น					
1.3 การเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข					
2. อุดมการณ์รักท้องถิ่น					
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนเพราะเป็นข้อตกลงร่วมกันของชุมชน					
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนเพราะเป็นการพัฒนาชุมชนของตนเอง					
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชน เพราะคนในชุมชนปฏิบัติร่วมกัน					

ประเด็น	ความคิดเห็น				
	เห็นด้วย มาก (5)	เห็นด้วย (4)	ไม่แน่ใจ (3)	ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่เห็นด้วย มาก (1)
3. บทบาทของผู้นำ					
3.1 ท่านเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนชุมชนเพราะเชื่อในผลงานของผู้นำ					
3.2 ท่านเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพราะปฏิบัติตามแบบอย่างของผู้นำ					
3.3 ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพราะเชื่อในผลงานที่ผ่านมาของผู้นำ					
4. บทบาทของเครือข่ายชุมชน					
4.1 ปัญหาด้านการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน สามารถแก้ไขได้โดยเครือข่ายชุมชน					
4.2 เครือข่ายชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ระหว่างเครือข่ายชุมชนเป็นประจำ					
4.3 การนำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในชุมชนเกิดจากการผลักดันของเครือข่ายชุมชน					
4.4 เครือข่ายชุมชนมีกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง

4.1 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล	นางสาววนิดา วัชรนุชา
วัน เดือน ปีเกิด	30 พฤศจิกายน 2519
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ 134 หมู่ 6 ตำบลเทพนิมิต อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 260/1 ถนนเทศบาล 31 ตำบลแสนตุง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	นักพัฒนาชุมชน ระดับ 5
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2541	มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
พ.ศ. 2544	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยเทคนิคตราด จังหวัดตราด
พ.ศ. 2546	บริหารธุรกิจบัณฑิต (บริหารธุรกิจการตลาด) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2558	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รป.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี